

Даниела Бобева

РЕЧНИК

НА ФИНАНСОВИТЕ ТЕРМИНИ НА ЗЕЛЕНИЯ ПРЕХОД

УНИВЕРСИТЕТСКО ИЗДАТЕЛСТВО „ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ“

Даниела Бобева

РЕЧНИК НА ФИНАНСОВИТЕ ТЕРМИНИ НА ЗЕЛЕНИЯ ПРЕХОД

УНИВЕРСИТЕТСКО ИЗДАТЕЛСТВО „ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ“

Публикацията е част от работата по проект
ФП23-ФИСН-011/24.04.2023 г. на тема: „*Зеленият преход и ро-
лята на Плана за възстановяване и устойчивост*“, финансиран
от Фонд „Научни изследвания“ при Пловдивския университет
„Паисий Хилендарски“

Рецензенти:

проф. д.ик.н. Виржиния Желязкова

проф. д-р Светлана Александрова-Златанска

© Даниела Бобева – автор, 2023

© Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2023

ISBN 978-619-202-916-6

ВЪВЕДЕНИЕ

Зеленият цвят е вторичен – той се получава чрез наслагването на синьо и жълто. Също както него, и зеленият преход е съчетание от два основни елемента – знания и амбиция. Като най-фундаменталната цивилизационна промяна на 21 век той стана възможен в резултат от международен консенсус, амбициозни политики и значими финансови потоци. Трансформирайки всички сфери на обществения живот, преходът създаде и свой собствен понятиен апарат, собствен език, конструиран както от теоретиките на прехода, така и от регулаторните органи. Някои термини бяха въведени в теорията и в практиката чрез простото добавяне на прилагателното „зелен“ пред всеки от тях – „зелени финанси“, „зелени инструменти“, „зелено промиване“, „зелен растеж“, „зелени инвестиции“, „зелена инфлация“ и т.н., но те придобиха свой собствен смисъл, а също и различна интерпретация. Терминологията на зеления преход вече навлезе в правните актове и придоби регулаторно значение.

Целта на този речник е да дефинира основните понятия, свързани със зеления преход. Той е предназначен главно за работещите в сферата на финансите, включително в банки и небанкови институции. Речникът може да подпомогне преподаването на дисциплините, свързани с финансите, както и всички занимаващи се с различните аспекти на зеления преход. Това е нещо като да се научи нов език с помощта на речник.

Термините са дадени в българската и в английската им версия, за да могат читателите да се ориентират в тази многообразна материя. Включените в речника понятия са обяснени и дефинирани както в техния глобален смисъл, така и предвид европейската им специфика. Дефинициите се основават на правните им интерпретации в европейското законодателство, на академичния смисъл, както и на популярността на влаганото днес в термините значение, като се търси баланс в тези

различни нюанси. Използвани са регулаторни и академични определения на международни финансови институции и са адаптирани към българската рамка и практика. Включени са и финансови термини, които все още не са въведени в българската лексика но най-вероятно предстои в най-скоро време да започнат да се използват.

Речникът се фокусира върху финансовата терминология, доколкото на финансовия сектор е отредена ключова роля в прехода към зелена икономика, но в него са включени и общи термини, отнасящи се до зеления преход, което го прави използваем не само за специалистите и за занимаващите се с финансирането на прехода, но и за по-широк кръг читатели. Там, където има нееднозначни трактовки на едно и също понятие, са описани консенсусните тълкувания, а ако няма такива, са представени различните виждания, което прави речника в определена степен тезаурус. В курсив и в зелен цвят са маркирани термините, които са включени в други части на речника, като по този начин е показана връзката между различните понятия.

Речникът ще се обновява периодично, като променящите се термини са дадени с линкове и QR кодове, което го прави жив помощник за използващите го. Освен общата терминология на зеления преход речникът обхваща категориите и понятията в банковия, пенсионния, инвестиционния, застрахователния и фискалния сектор.

Изказвам благодарност за съдействието при съставянето му на моите колеги проф. д.ик.н Виржиния Желязкова, проф. д-р Светлана Александрова и гл.ас. д-р Яна Палъова.

АДАПТИРАНЕ КЪМ ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА/ КЛИМАТИЧНА АДАПТАЦИЯ (АДАПТАЦИЯ)

В контекста на промените в климата адаптацията представлява приспособяване на обществото към тях. Това са промените в природни или човешки системи в отговор на действителни или очаквани климатични събития или техните ефекти, които намаляват вредата от човешката дейност. Същевременно адаптацията включва и умението да се осъзнават и използват благоприятните възможности, породени в резултат от изменението на климата. Във връзка с това адаптацията изисква засилване на информираността и подобряване на разбирането за ползите и рисковете от промените в климата и тяхното влияние върху обществото, т.е. оценяване на тези рискове и предприемане на мерки за управлението им по ефективен начин.

Световната банка поставя адаптацията в основата на приоритетите на **Целите на климатичните промени, 2025 г. (Climate Change Targets)**. Европейският съюз също ѝ отдава първостепенно значение. Съгласно европейския **Регламент за таксономия** за устойчиви икономически дейности адаптирането към изменението на климата е процесът на приспособяване на икономическите дейности към действителното или очакваното изменение на климата и последиците от него. Понеделята стратегия от 2021 г. пък определя как Съюзът може да се адаптира към неизбежните въздействия на изменението на климата и да стане устойчив спрямо тях до 2050 г. Стратегията има четири основни цели: да направи адаптирането по-интелигентно, по-бързо и по-системно и да засили международните действия, свързани с него. Действията за адаптиране трябва да се основават на надеждни данни и инструменти за

оценка на риска, които да са достъпни за всички – за домакинствата, за бизнеса, за институциите.

По-бързата адаптация изисква както съкращаване на сроковете за предприемане на действията, така и по-цялостно адаптиране. По-системна адаптация означава да се провеждат политики за приспособяване, като се вземат предвид влиянието и взаимосвързаността на всички обществени сектори и системи. Адаптацията се интегрира не само в макрофискалната политика, но и на равнище домакинства, фирми и регионални общности.

В Европейския съюз е създаден специален инструмент в помощ на разработването на политика за адаптация към промените в климата, наречен Европейска платформа за адаптация към климата (European Climate Adaptation Platform – CLIMATE-ADAPT).

Б

БАНКОВ АЛИАНС ЗА НУЛЕВИ ЕМИСИИ/Net-Zero Banking Alliance

Изгражда се по инициатива на Програмата на ООН за околната среда и обединява глобална група от банки. Понастоящем те представляват над 40% от глобалните банкови активи, които са се ангажирали да приведат своите кредитни и

инвестиционни портфейли с нетни нулеви емисии до 2050 г. Комбинирайки краткосрочни действия с отчетност, този амбициозен ангажимент предвижда подписалите банки да определят междинни цели за 2030 г. или по-рано, като използват стабилни, научнообосновани насоки. Алиансът засилва, ускорява и подкрепя прилагането на стратегии за **декарбонизация**, като предоставя международно съгласувана рамка и насоки.

БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ

Според европейския **Регламент за таксономията** това е многообразието на живи организми от всички източници, включително сухоземни, морски и други водни екосистеми, и екологичните комплекси, към които принадлежат. Биологичното разнообразие включва вътревидово и междувидово многообразие и многообразие на екосистемите.

В

ВЪГЛЕРОДЕН ДАНЪК/Carbon Tax

Данък, налаган върху производителите – емитенти на въглероден диоксид. Целта на въвеждането му е да се насърчи намаляването на емисиите на парникови газове, а очакваните ефекти са да се ограничи търсенето на стоки и услуги, които произвеждат високи емисии, и така тези стоки и услуги да станат по-малко въглеродно интензивни. Въглеродният данък е източник на приходи в държавния бюджет, които могат да се използват във връзка с целите за намаляване на въглеродните емисии.

ВЪГЛЕРОДЕН ОТПЕЧАТЪК/Carbon Footprint

Емисии на парникови газове, които се отделят в атмосферата от предприятията, домакинствата, организациите, сградите, продуктите, услугите или процесите. Измерва се в

тонове/килограми. Въглеродният отпечатък на дадено лице се измерва в три т. нар. **обхвата (Scopes) – 1, 2, 3**, и включва емисиите на парникови газове от горивото, което индивидът изгаря директно, например за отопление на дом или при каране на кола. Разработени са калкулатори за изчисляване на въглеродния отпечатък от различни дейности и в различни сектори, отразяващи тяхната специфика – селско стопанство, индустрия, учебна дейност, домакинства и други. Такива се предлагат и от банките в помощ на техните клиенти.

ВЪГЛЕРОДЕН ОТПЕЧАТЪК НА БАНКОВИТЕ ЗАЕМИ/ Carbon Footprint of Bank Loans (CFBL)

Въглеродният отпечатък на банковите заеми (CFBL) представлява отпечатъкът на дейностите, които кредитополучателите реализират посредством инвестиране на средствата, получени от тях от банките под формата на заеми. Въглеродният отпечатък на банковите заеми оценява излагането на банките на риск от прехода към зелена икономика. Този показател дава възможност за сравнения на въглеродната интензивност на финансираните от банките дейности между отделните държави. Показателят се изчислява първо на ниво сделка, а след това на ниво банка. Когато се консолидира за банковата система, се получава индикатор на ниво държава, конструиран като средна стойност на интензитетите на емисиите на CO₂/множителите от горивата, изгорени във всеки финансиран сектор, претеглени от секторния дял на неизплатени вътрешни заеми от банки.

ВЪГЛЕРОДНО ФИНАНСИРАНЕ/Carbon Finance

„Въглеродно финансиране“ е кратката форма на термина за финансиране на дейности, които водят до намаляване на въглеродните емисии с помощта на разнообразни финансови методи. Това е обобщаващо понятие за финансови услуги, свързани със смекчаване и **адаптиране към изменението на климата**. По-конкретно терминът се отнася до инвестиции в проекти за намаляване на емисиите на парникови газове, включително чрез свързаното с това генериране на въглеродни сертификати и създаване на финансови инструменти, които могат да се търгуват на пазарите на въглеродни емисии. Въглеродното финансиране включва традиционните финансови услуги, предоставяни за целите на декарбонизацията, както и някои специфични инструменти: **зелени облигации, тематични фондове за дялово участие, ипотeki за енергийна ефективност, договори за енергийни резултати**.

Г

ГЛОБАЛЕН АЛИАНС НА ФИНАНСОВИ ИНСТИТУЦИИ/ Natural Capital Finance Alliance (NCFA)

NCFA е инициатива, ръководена от финансовия сектор, предоставяща експертен опит, информация и инструменти (включително **ENCORE**) за материалните аспекти на природния капитал, които да се използват от финансовите институции. Алиансът работи в подкрепа на тези институции при

интегрирането на предизвикателствата на природния капитал в техните процеси и продукти за управление на риска, както и като им помага да открият нови възможности. Секретариатът на NCFA се управлява съвместно от финансовата инициатива на UNEP и Global Canopy.

ГЛОБАЛЕН ЗЕЛЕН ФОНД/Global Green Fund

Най-големият климатичен фонд в света, който е важен елемент от **Парижкото споразумение**. Той има мандат да подкрепя развиващите се страни да набират средства, за да реализират своите приноси (Nationally Determined Contributions – NDC) към намаляването на емисиите и постигането на устойчивост на климата, определени на национално ниво. Средствата във фонда се набират от вноски на над 50 държави и от финансовите пазари.

Фондът използва комбинация от инструменти за финансиране – грантове, субсидиран дълг, гаранции, инвестиции в дялово участие и схеми за колективно финансиране (crowd-in private investment). Около половината от финансовите ресурси на фонда се изразходва за **адаптация**, а останалите – за **смекчаване (митигация)**.

ГЛОБАЛНА НОВА ЗЕЛЕНА СДЕЛКА/Global Green New Deal

Включва комбинация от политически действия на глобално равнище, които стимулират възстановяването на икономиките след пандемията от COVID-19 и засилват тяхната устойчивост. Според споразумението държавите се задължават да отделят значителни финансови средства, за да подкрепят зелените сектори и финансирането на три най-важни цели:

- икономическо възстановяване;
- намаляване на бедността;
- ограничаване на въглеродните емисии и на деградацията на екосистемата.

Насърчава се създаването на пакет от програми, предоставящи стимули за зелената икономика. В рамките на новата зелена сделка САЩ, ЕС и другите страни с високи доходи, които членуват в Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР), както и държавите със средни доходи от Г-20 се задължават в срок от две години да изразходват най-малко 1% от техния БВП за намаляване на зависимостта от въглерода. Развиващите се страни също трябва да подготвят национални планове и да вложат 1% от БВП, за да подобрят качеството на водата, да намалят зависимостта на икономиката от въглерода и да я декарбонизират, както и за да подобрят санитарните условия за бедните. По отношение на водата всички държави трябва да премахнат субсидиите и другите форми на подкрепа, които могат да нарушат функционирането на пазарните принципи, и да приемат базирани на пазарните принципи инструменти за управление на водоснабдяването.

ДЕКАРБОНИЗАЦИЯ

Процес на намаляване на въглеродните емисии в атмосферата. За да се реализира стратегическата цел за въглеродна неутралност в глобален план, държавите, а също и различните бизнес сектори, организации и отделни субекти трябва да се стремят към постигането на икономика с ниски въглеродни емисии, т.е. да ограничат потреблението си, свързано с отделянето на вредни газове в атмосферата. Използват се различни количествени измерители на декарбонизацията, най-често тонове спестени въглеродни емисии. Терминът намира широко приложение в различни словосъчетания (например декарбонизирана икономика, което е различно от **нисковъглеродна икономика**). Декарбонизацията се осъществява при прилагане на мерки за намаляване на въглеродния отпечатък предимно чрез минимизиране на **емисиите на парникови газове**, най-вече на въглероден диоксид (CO₂) и метан (CH₄).

ДОГОВОР ЗА ЕНЕРГИЙНИ РЕЗУЛТАТИ (ЕСКО)/Energy Performance Contracting

Финансов инструмент (форма на креативно финансиране), целящ постигането на крайната цел да се подобри енергийната ефективност както и да се увеличи производството на енергия от възобновяеми източници. Чрез договорите се преодоляват някои пречки пред тези инвестиции – високи първоначални разходи, дълги периоди на възвращаемост на инвестициите и малък размер на някои индивидуални инвестиции. Вземанията по такива договори могат в някои случаи да се продават на институции и на инвеститори.

Е

ЕВРОПЕЙСКА АГЕНЦИЯ ЗА КЛИМАТА, ИНФРАСТРУКТУРАТА И ОКОЛНАТА СРЕДА/European Climate, Infrastructure and Environment Executive Agency

Създадена е официално през 2021 г. за целите на изпълнението на няколко програми в областта на климата, инфраструктурата и околната среда. Тя подкрепя основно дейностите, свързани със **Зелената сделка**. Агенцията изпълнява следните програми:

Механизъм за свързване на Европа;

Хоризонт Европа;

Иновационен фонд;

Програма LIFE;

Механизъм на Европейския съюз за финансиране на възобновяеми източници на енергия;

Механизъм на прехода;

Европейски фонд за морско дело, рибарство и аквакултури.

ЕВРОПЕЙСКА ЕДИННА ТОЧКА ЗА ДОСТЪП/European Single Access Point (ESAP)

На 25 ноември 2021 г. Европейската комисия стартира процедура за създаване на Единна европейска точка за достъп. Тази централизирана платформа ще осигурява открит достъп на инвеститорите до актуални данни за финансовите пазари с информация, свързана с устойчивото развитие.

Финансовите институции, които предоставят финансови услуги и компетентните органи са длъжни да публикуват или да предоставят на доброволни начала информация в единната точка. Всички тези данни ще бъдат достъпни, като по този начин ще улесни сравнение от всеки инвеститор, като по този начин ще се помогне вземането на решения.

Така ще се позволи и на малките компании да привлекат вниманието на инвеститорите и на трансграничните източници на финансиране. С дейността си ESAP ще помага за това изискванията на инвеститорите за отчитане на устойчивостта да бъдат изпълнени и целите на **Европейската зелена сделка** да бъдат реализирани. Платформата е и основен фактор за постигане на Стратегията на ЕС за цифрови финансови услуги.

Целевата информация включва информацията, която вече е подложена на задължително публично оповестяване, заложено в съответната директива/регламент.

ESAP може да се сравни с подобни международни проекти като американския EDGAR, японския EDINET или канадския SEDAR.

Пакетът от ESAP включва Регламент относно предложение за създаване на ESAP, предложение за Директива за изменение на някои съществуващи директиви и предложение за Регламент за изменение на определени регламенти на ниво

Европейски съюз. Платформата ESAP се очаква да бъде достъпна от лятото на 2027 г. с постепенно въвеждане на наличните данни.

ЕВРОПЕЙСКА СИСТЕМА (СХЕМА) ЗА ТЪРГОВИЯ С ЕМИСИИ/European Emission Trading System

Създадена през 2005 г., тя е първата в света международна система за търговия с емисии. Това е система за „ограничаване и търговия“ на емисиите на парникови газове, която определя таван на общото ниво на разрешените емисии за отделните държави, като в рамките на ограничението позволява на участниците в нея да купуват и да продават т. нар. квоти за емисии. Целта е да се помогне на държавите – членки на ЕС да изпълнят своите ангажименти за намаляване на емисиите на парникови газове по икономически ефективен начин.

В ЕС схемата за търговия с квоти за емисии на парникови газове в рамките на общността се въвежда в Директива 2003/87/ЕО. Схемата има за цел да осигури ефективен механизъм за намаляване на емисиите – тя е една от ключовите политики на Съюза за смекчаване на последиците от изменението на климата и представлява първият пазар на въглеродни емисии в света. Съгласно схемата за всяка държава е определен таван на емисиите, които е допустимо да отдели. Във връзка с това на предприятията от най-силно замърсяващите индустрии са определени количества разрешителни или квоти за емисии, в рамките на които те трябва да ограничат емисиите си.

Когато ги надхвърлят, те трябва да купуват квоти от други предприятия, които не са достигнали разрешения им максимум. Опцията по подразбиране е квотите да бъдат закупувани на търг, но могат да бъдат разпределяни и безплатно, като търговията се извършва посредством схемата.

Към момента схемата обхваща производството на електроенергия, на желязо и стомана, на стъкло, цимент, керамика и тухли. Ограничението на емисиите се определя за всяка отделна инсталация чрез Национален план за разпределение на квоти за търговия с емисии за парникови газове, представен от държавите членки и одобрен от Европейската комисия. През 2023 г. около 10 хил. енергоемки инсталации в целия ЕС могат да купуват и да продават разрешителни за емисии на въглероден диоксид, което представлява около 40% от общите емисии на CO₂ в Съюза.

Във връзка с амбициите за ограничаване на емисиите Европейският съюз разработва нови реформи на основополагащата система за търговия с емисии и системата търпи непрекъснати промени.

ЕВРОПЕЙСКА ЕКОСЪОБРАЗНА (ЗЕЛЕНА) ОБЛИГАЦИЯ/ European Green Bond

Един от основните инструменти за финансиране на инвестициите, свързани със зелените технологии, енергийната и ресурсната ефективност, както и с устойчивата транспортна и научноизследователска инфраструктура. Европейските зелени (екосъобразни) облигации са насочени към постигането на екологично устойчиви цели по смисъла на **Регламента за таксономия** на ЕС.

Емитентите им трябва да гарантират, че постъпленията от облигациите се разпределят за активи и разходи при пълното спазване на изискванията на Регламента. Всички финансови и

нефинансови предприятия, които емитират такива облигации – както от публичния, така и от частния сектор, е необходимо да гарантират, че облигациите са напълно екологично устойчиви и са в съответствие с правната уредба на ЕС.

ЕВРОСИФ/The European Sustainable Investment Forum (Eurosif)

Водеща общеевропейска асоциация, насърчаваща устойчивите финанси на европейско ниво, която обхваща ЕС, по-широкото Европейско икономическо пространство и Обединеното кралство. Eurosif е партньорство, съставено от базирани в Европа национални форуми за устойчиви инвестиции (SIF). Всеки от тези форуми има широко и разнообразно членство, включително мениджъри на активи, институционални инвеститори, доставчици на индекси и доставчици на изследвания и анализи, свързани с ESG.

ЕКОЛОГИЧЕН ИКОНОМИКС/Ecological Economics

Направление в икономическата наука, поставящо си за цел да обясни как икономиката е вградена в по-широката екосистема, която поддържа цялата човешка дейност. От тази гледна точка последователите му виждат както ограничения за икономическия растеж, така и възможности за подобряване на дългосрочното благосъстояние на хората. Развива се в университетите във Вермонт и Йейл. Един от основните последователи е Робърт Костанца (Robert Costanza). Екологичният икономикс се опитва не само да постави мост между екологията и

икономиката, но и да открие взаимната обусловеност между тях и психологията, антропологията, археологията и историята. Според учените принадлежащи към Екологичния икономикс това е необходимо, за да се получи хармония на взаимодействието на хората с околната среда в миналото и как то би могло да се осъществява в бъдеще. По този начин, ретроспективният подход се съчетава с предвиждания за бъдещето.

ЕКОЛОГИЧНИ ДАНЪЦИ

Съгласно Европейската система от сметки (ЕЧНС) 2010 те са подкатегория на косвените данъци, която наред с другите данъци включва енергийните и транспортните данъци, данъците върху замърсяването, както и върху ресурсите. Данъчната им база е физическа единица (или неин представител) от нещо, което има доказан специфичен негативен ефект върху околната среда и е идентифициран в ЕСС 2010 като данък. Данъците върху замърсяването са данъци върху измерените или изчислените емисии във въздуха или във водата, управлението на отпадъците или шума.

Националният статистически институт предоставя данни за екологичните данъци в съответствие с изискванията на Регламент (ЕС) № 691/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 22 юли 2011 г. относно екологичните икономически сметки за околната среда.

ЕКОЛОГИЧНИ, СОЦИАЛНИ И УПРАВЛЕНСКИ (ЕСУ) ФАКТОРИ/ПОКАЗАТЕЛИ/Environment, Social and Governance (ESG) Factors

Комплекс от три вида фактори/показатели:

Екологично въздействие или фактори на околната среда: Отнасят се до въздействието, което дадена компания оказва върху природната среда чрез нейните операции, верига на доставки или продукти. Включват емисиите на парникови газове, предизвикани от операциите на фирмата и от веригата ѝ на доставки; използваните от компанията ресурси (например енергия, вода и т.н.); производството на отпадъци (пластмаса, други нерещикулируеми, изпратени на депо или за изхвърляне отпадъци, вкл. токсични); видовете използвани енергийни източници (въглища, ископаеми горива, възобновяеми източници и др.); земеползване; различни високопрофилни рискове (нефтени разливи, рекултивация на мини, обезлесяване, замърсяване на водата).

Социално въздействие или социални фактори: Свързани са с въздействието, което дадена компания има върху заинтересованите страни – както вътрешни (например служители), така и външни (например клиенти). Могат да включват проблеми, засягащи правата на човека, в т.ч. т.нар. съвременно робство; детския труд; условията на труд; отношението към служителите; различията по пол, раса и др.; политиките за/срещу дискриминация; качеството и безопасността на продуктите; безопасността на работното място; отговорен маркетинг; правата на човека във веригата на доставки; разнообразието в състава на органите на управление (по пол, раса и др.).

Управленско въздействие или управленски фактори: Системите, управляващи прилагането, наблюдението и отчитането на правила и практики, въведени от дадена компания. Могат

да включват политиките и практиките за предотвратяване на подкупи и корупция; структурата на органите на управление; качествата и опита на представителите на ръководството; размера на органите на управление; независимостта на органите на управление (вътрешни спрямо независими директори); заплащането на представителите на ръководството и неговата прозрачност; политиките за оповестяване; правата на акционерите; балансиране на интересите на заинтересованите страни.

ЕКОЛОГИЧНИ ТАКСИ

Инструмент на фискалната политика, който има за цел да се насърчава политиките и действията за намаляване на замърсяването, включително на преминаването към използване на моторни превозни средства, конструирани по нови екологични технологии, и намаляването на замърсяването над допустимите норми от предприятията. Тези такси играят роля за възстановяване на щетите от замърсяването, а не толкова за дългосрочно смекчаване на климатичните промени.

ЕКОЛОГИЧНО УСТОЙЧИВИ ДЕЙНОСТИ

Дефинирани са в **Регламента за таксономията**, чл. 3 и 9. За да се установи степента на екологична устойчивост на дадена инвестиция, икономическата дейност се квалифицира като екологично устойчива, когато:

- а) допринася съществено за една или повече от шестте основни екологични цели, дефинирани в Регламента;
- б) не нанася значителни вреди на никоя от екологичните цели;
- в) отговаря на „минимални гаранции“ като ръководните принципи на ООН за бизнеса и правата на човека (т.е. няма отрицателно социално въздействие;
- г) отговаря на техническите критерии за скрининг, разработени от Групата на техническите експерти на ЕС

Шестте основни екологични цели са:

- а) **смекчаване** на изменението на климата;
- б) адаптиране към изменението на климата;
- в) устойчиво използване и опазване на водните и на морските ресурси;
- г) преход към кръгова икономика;
- д) предотвратяване и контрол на замърсяването;
- е) защита и възстановяване на водното биоразнообразие и на водните **екосистеми**.

ЕКОСИСТЕМА

Екосистемата като понятие е въведено през 1935 г. от английския еколог и ботаник Артър Тенсли (Arthur G. Tansley, 1871 – 1955). Той я определя като цялостна система, включваща не само комплекси от организми, но и целия комплекс от физически фактори, формиращи това, което се нарича околна среда.

Според европейския **Регламент за таксономията** екосистемата е динамичен комплекс от растителни, животински и микроорганизмови съобщества и тяхната нежива околна среда, които си взаимодействат като функционална единица.

ЕКОСИСТЕМНИ УСЛУГИ

Условията и процесите, чрез които природните екосистеми и организмите, които ги съставят, поддържат и запълват своя живот. Тези услуги запазват биоразнообразието и производството на екосистемни стоки. Екосистемните стоки и услуги са ползите, които човек извлича директно или индиректно от екосистемните функции.

Според европейския **Регламент за таксономията** екосистемни услуги са прекият и непрекият принос на екосистемите към икономическите, социалните, културните и други ползи, които хората извличат от тези екосистеми.

ЕМИСИИ ОТ ПАРНИКОВИ ГАЗОВЕ/Greenhouse Gas Emissions

Производството и изхвърлянето на газове в атмосферата, които оказват въздействие върху околната среда. Те могат да включват парникови газове, както и други замърсители като азотни оксиди (NO_x), серни оксиди (SO_x), хлорфлуорвъглеродороди (CFC) и т.н. Като парникови газове в Протокола от Киото (1997 г.) са посочени: въглероден диоксид (CO₂), метан (CH₄), двуазотен оксид (N₂O), хидрофлуоркарбони (HFC), перфлуоркарбони (PFC) и серен хексафлуорид (SF₆).

Емисиите могат да бъдат преки (директни) и непреки: преките са от източници, които са притежавани или контролирани от отчитащото се предприятие, а непреките – които са следствие от дейностите на отчитащо се предприятие, но възникват от източници, притежавани или контролирани от друг субект. За целите на зеления преход и най-вече за декарбонизирането на икономиката всяка компания трябва да оцени както своите преки, така и непреките си парникови (въглеродни) емисии. Те са категоризирани в три групи или „обхвати“ от международните и националните стандарти за отчитане на въглеродния отпечатък.

ЕМИСИИ ОТ ОБХВАТ 1 (преки емисии)/Scope 1 emissions (direct emissions)

Преки емисии от източници, които са собственост или се контролират от компанията. Тук се включват емисии от:

- транспорт от изгаряне на гориво в автопарк (собственост на фирмата);
- изгаряне на горива в стационарни източници като котли, пещи и инсинератори (инсталации за изгаряне);

- производство или обработка на материали и химикали (например производство на цимент, топене на алуминий и нефтохимическа обработка);
- неорганизираны емисии, включително емисии на метан от въглищни мини;
- производство на електроенергия от изгаряне на въглища.

В зависимост от типа индустрия, в която оперира компанията, емисиите от обхват 1 могат да включват различни елементи. За оценка на емисиите се предлагат различни форми на калкулатори, най-често специфицирани според сектора.

ЕМИСИИ ОТ ОБХВАТ 2 (непреки емисии)/Scope 2 emissions (indirect emissions)

Това са емисиите, изпускани в атмосферата при производството на закупена електроенергия. Те се наричат „непреки“, тъй като действителните емисии се генерират в друго съоръжение, например електроцентраля. За много компании използваната електроенергия е един от най-големите източници на емисии.

ЕМИСИИ ОТ ОБХВАТ 3 (непреки емисии)/Scope 3 emissions (indirect emissions)

Включват всички други непреки емисии, които възникват по веригата на стойността и са извън прекия контрол на организацията. Някои примери са:

- служебно пътуване на служител с транспорт, който не е собственост на компанията (например полет с търговска авиокомпания);
- добив и производство на материали;
- превоз на закупени горива;
- транспортиране и използване на продадените продукти;
- транспорт и депониране на отпадъци.

Поради своето естество емисиите от обхват 3 могат да бъдат по-трудни за проследяване.

ЕНЕРГИЙНО ЕФЕКТИВНИ ИПОТЕКИ/Energy Efficient Mortgages (EEMI)

Инструмент, предназначен да финансира покупката/строителството и/или обновяването на жилищни (еднофамилни и многофамилни) и на търговски сгради, където има доказателства за: (1) енергийни характеристики, които отговарят на или надхвърлят съответните стандарти за най-добра пазарна практика в съответствие със законодателните изисквания на ЕС и/или (2) подобрение на енергийните характеристики с най-малко 30%. Доказването става чрез актуален EPC рейтинг или резултат, допълнен от оценка на стойността на имота според стандартите, изисквани от съществуващото законодателство на ЕС.

От създаването си през 2015 г. финансираната по Рамковата програма за научни изследвания „Хоризонт 2020“ от ЕС „Инициатива за енергийно ефективни ипотечи“ е катализатор за растежа на нова, интегрирана, енергийно ефективна ипотечна еко-система с множество заинтересовани страни. Тя се стреми да въведе по-екологичен, по-фокусиран върху устойчивостта начин за закупуване, обновяване и живеене в домовете на хората.

ЕТИКЕТИРАНЕ/Labeling

Определяне на това кои инвестиции и дейности са щадящи климата, околната среда и обществото и кои не. Прилага се най-често по отношение на инвестиционните стратегии на инвеститорите, които селектират различни финансови инструменти според предпочитаната от тях стратегия. **Eurosif** разграничава пет основни вида инвестиционни стратегии, на които кореспондират съответните „етикети“ за финансови инструменти: (1) фокусирани върху изключването (Exclusions Focused), (2) базови ESG (Basic ESG), (3) напреднали ESG (Advanced ESG), (4) насочени към това да е налице

въздействие (Impact Aligned) и (5) насочени към предизвикване на въздействие (Impact Generating).

Отделно от това съществуват някои финансов инструменти, които сами по себе си носят наименованието „зелени“ – такива са например официално сертифицираните облигации, които съответстват на стандартите за **зелени облигации**. Етикетираните (labelled) зелени облигации са облигации, които заделят постъпления за климатични или екологични проекти и са обозначени като „зелени“ от емитента.

3

ЗАМЪРСИТЕЛИ

Съгласно европейския **Регламент за таксономията** това са вещества, вибрации, топлина, шум, светлина или други замърсители във въздуха, водите или земята, които могат да бъдат вредни за човешкото здраве или за околната среда, могат да доведат до увреждане на материалните блага или да нарушат условията за отпочиване и други законни начини на използване на околната среда.

ЗЕЛЕН ДЪЛГ/GREEN DEBT

Терминът е въведен от Международния валутен фонд в „**Таблото с индикатори за климатичните промени**“ и означава заемане на средства с цел да се реализират дейности, насочени към опазването на околната среда и на климата.

ЗЕЛЕНА ИКОНОМИКА

Разглежда се в различен смисъл – теоретичен, политически, финансов; общ смисъл и в контекста на европейския зелен преход. Съгласно Програмата на ООН за околната среда (UNEP) зелената икономика се определя като нисковъглеродна, ресурсноефективна и социално приобщаваща. В една зелена икономика растежът на заетостта и на доходите се движи от публични и частни инвестиции в такива икономически дейности, инфраструктура и активи, които позволяват намаляване на въглеродните емисии и замърсяване, повишаване на енергийната и ресурсната ефективност и предотвратяване на загубата на биоразнообразие и екосистемни услуги.

ЗЕЛЕНА СДЕЛКА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ/European Green Deal

На 11 декември 2019 г. Европейската комисия представя концепцията си за Европейската зелена сделка. Това е стратегия за растеж, целяща да превърне Европа в първия климатично неутрален континент до 2050 г. Приемането на сделката среща възраженията на няколко страни, но окончателно е одобрена. Важна част от Зелената сделка е специално създаден за реализирането ѝ инвестиционен план, който има за цел да мобилизира най-малко 1 трилион евро устойчиви инвестиции до 2030 г. Той предоставя рамка за улесняване на публичните и частните инвестиции, необходими за прехода към неутрална по отношение на климата, зелена, конкурентна и приобщаваща икономика.

ЗЕЛЕНА ИНФЛАЦИЯ/Green Inflation/Greenflation

Инфлация, породена от прехода към зелена икономика, в резултат от промените в политиката по климата, в технологиите, инвестициите и потребителските предпочитания, свързани с нарастването на търсенето на ключови суровини. Сходни термини: climateflation, fossilflation and greenflation.

ЗЕЛЕН ИКОНОМИКС/Green Economics

Клон от икономикса. Повечето автори, занимаващи се с този въпрос, изследват политическата икономия на зеления преход – защо и как той се осъществява, обикновено прилагат холистичен подход към разбирането и към моделирането на икономиките. Те се фокусират както върху природните ресурси, захранващи икономиката, така и върху начина, по който функционира самата икономика. Привържениците на това течение в икономическата наука развиват възгледите си за необходимостта да се предприемат действия за защита на природата и за насърчаване на хармоничното съществуване на хората и на природата, но според тях водеща роля трябва да имат съображенията, свързани с това, че жизнеспособността на всяка икономическа система по същество се определя от невредимостта на околната среда, от която тя е съществена част. Тази теория е близка до **екологичния икономикс**, но е различна, защото използва холистичен подход, който включва политическо застъпничество за устойчиви решения.

ЗЕЛЕНИ КОЛИЧЕСТВЕНИ УЛЕСНЕНИЯ/Green Quantitative Easing (QE)

Нетрадиционен инструмент на паричната политика на централните банки, при който централната банка купува ценни книжа от открития пазар, за да инжектира пари в икономиката. Увеличаването на предлагането на пари насърчава банките да отпускат заеми и потенциалните кредитополучатели да вземат

заеми. Идеята за програма за зелени количествени улеснения включва закупуване на зелени корпоративни облигации и придобива популярност през последните години – твърди се, че чрез прилагането ѝ централните банки биха могли да допринесат за борбата с изменението на климата. Критиките към QE на централните банки се отнасят до това, че по този начин се стимулира инфлацията. В условията на висока инфлация интересът към такъв инструмент е слаб, би противоречал на рестриктивната парична политика на централните банки.

ЗЕЛЕНИ ОБЛИГАЦИИ/Green Bonds

Дългов инструмент с фиксиран доход, насочен към финансиране на екологични проекти, проекти за устойчиво развитие и за **смекчаване** на последиците от климатични промени, както и за климатична **адаптация**. Постъпленията от тях се използват изключително за финансиране или рефинансиране, частично или изцяло, на нови и текущи зелени проекти във всички сектори и области (възобновяема енергия, енергийна ефективност, екологичен транспорт, устойчиво управление на водните ресурси, управление на отпадъците, опазването на екосистемите и на биоразнообразието, земеделие и др.). Различието между традиционните и зелените облигации се определя от изискването за използване на приходите от вторите за „зелени“ проекти. Зелените облигации и облигациите, свързани с устойчивостта, са ценни книжа с фиксиран доход, предназначени специално за подкрепа на климатични и на екологични проекти. Те са неразделна част от „**зелените финанси**“ и помагат за смекчаване на икономическата и на социалната цена от изменението на климата чрез пазарни средства.

ЗЕЛЕНО ПРОМИВАНЕ/Greenwashing

Заблуждаване на обществеността, че мотивите и действията на дадена компания или инвеститор са повече насочени към опазване на околната среда, отколкото са всъщност. Например класифициране на инвестиции или облигации като зелени, които обаче не отговарят на изискванията за такива.

Сериозността на проблема наложи ЕС да предприеме действия като предложи „ДИРЕКТИВА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА относно обосноваването и съобщаването на изрични твърдения за екологосъобразност (Директива относно твърденията за екологосъобразност). Очаква се директивата да бъде приета през 2024 г. В българската езикова версия не се използва термина „зелено промиване“, а се използва термина „заблуждаващи твърдения за екологосъобразност“.

ЗЕЛЕН РЕЙТИНГ/Green Rating

Понятието се използва в различен смисъл, например за оценка на сгради, на материали, на инфраструктура, на компании, на финансови институции, на ценни книжа и т.н. За да се предостави зелен рейтинг, се създават специализирани методологии, общото между които е комплекс от критерии, оценяващи степента на съответствие с целите за намаляване на парниковите емисии, за ограничаване на използването на природни ресурси и др. Методологията е специализирана в зависимост от обекта на рейтинга.

Освен рейтинговите агенции и специализирани органи зелени рейтинги предоставят и неправителствени организации. Сред

функциите на рейтинговите агенции е с помощта на разработени от тях специализирани методологии да предоставят рейтинги на зелените облигации, а в аналитичната област – да оценяват рисковете от промените в климата и проблемите, засягащи околната среда, тяхното влияние върху рейтингите на корпоративните ценни книжа, на държавите и т.н. Зелен рейтинг се присъжда и като оценка на сгради на основата на очакваното им състояние през целия им живот. Висок зелен рейтинг получават сградите, които потребяват по-малко природни ресурси, без това да е за сметка на акустиката, топлинния и визуален комфорт на обитателите.

ЗЕЛЕНИ ФИНАНСИ/Green Finance

Финансите, които имат отношение към провеждането на екологични политики – кредитиране с цел реализиране на проекти, насочени към опазване на околната среда, както и към подпомагане на усилията за борба с климатичните промени. Понятието се отнася и до инвестиционни инструменти (както на капиталовите пазари – борсово търгувани, така и извънборсови) със същото предназначение: акции на компании, които инвестират в зелени дейности, и облигации, чиято емисия е с такава цел, както и други по-сложни, хибридни, структурирани инструменти.

Зелените финанси са част от по-широкото понятие „устойчиви финанси“, които обхващат всякакви финансови решения и инструменти, насочени към реализиране на устойчивото развитие в неговите три стълба: околна среда (E – environment), общество (S – society, social) и икономика (управление, G – governance), преведени на корпоративен език като екологични, социални и управленски политики, показатели, фактори (ESG).

В този речник се използват и двете понятия – „зелени финанси“ и „устойчиви финанси“, като се отчита по-широкият смисъл на второто.

И

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ, РИСКОВЕТЕ И ЕКСПОЗИЦИИТЕ КЪМ ПРИРОДНИЯ КАПИТАЛ/ Exploring Natural Capital Opportunities, Risks and Exposure (ENCORE)

Това е инструмент на Глобалния алианс на финансови институции (NCFA), който помага на финансовите институции по-добре да разберат, да оценят и да управляват рисковете от природния/естествения капитал в своите дейности. Освен че предоставя уникална информация по тази тема, ENCORE препоръчва как финансовите институции могат да я прилагат, за да осъществяват скрининг на своите портфейли за рисковете, свързани с естествения капитал. Като се фокусира върху стоките и услугите, чието производство е пряко свързано с природни ресурси, за да позволи икономично производство, инструментът допринася потребителите да осъзнаят, че бизнесите във всички сектори на икономиката потенциално зависят от и влияят върху природата и да разберат как тези потенциални зависимости и въздействия могат да представляват бизнес риск. Информацията е структурирана по отрасли и производствени процеси, като за всеки от тях са посочени специфичните климатични рискове. Изброени са директните потенциални зависимости и въздействия на всяко производство върху услугите на екосистемата и активите на природния капитал, включително по цялата производствена верига.

ИНВЕНТАРИЗАЦИЯ НА НАЦИОНАЛНИ ЕМИСИИ НА ПАРНИКОВИ ГАЗОВЕ/National Greenhouse Gas Emission Inventories

Това са изчерпателни изчисления както за емисиите, така и за поглъщанията (улавянето или абсорбирането) и съхранението на парникови газове на територията на дадена страна. Емисиите възникват от различни дейности като изгаряне на гориво за енергия, промишлени процеси, някои земеделски дейности, обезлесяване и др. Улавянето и съхранението (Carbon Capture and Storage, CCS) се извършва по два начина: биологичен – чрез залесяване и изобщо посредством поддържането на естествените екосистеми, и изкуствен (геоложки) – при който чрез иновативни технологии вредните емисии се улавят и/или се преработват или се складира на места, основно под земята и в порести скали в океаните, където съществуват благоприятни геоложки дадености.

Работната група към Междуправителствената група по климатичните промени към ООН (International Panel on Climate Change, IPCC) за национални инвентаризации на парникови газове разработва и усъвършенства международно договорени методология и софтуер за изчисляване и оповестяване на националните емисии и поглъщания на парникови газове и насърчава използването на тази методология от страните, които са се присъединили към **Рамковата конвенция на ООН по изменение на климата (United Nations Framework Convention on Climate Change, UNFCCC)**.

ИНВЕСТИЦИИ В РИСКОВ КАПИТАЛ/Venture Capital Investments

Инструментът е предназначен основно за финансиране на ранна фаза на проекти и на решения, насочени към реализиране на зеления преход. Той включва инвестиране в стартапи, смятани за високорискови начинания за търсене и прилагане на зелени решения, свързани с фаза на експерименти и тестване, преди да бъдат внедрени. Това обуславя и широкото приложение на този инструмент в зеления преход. Тъй като преките инвестиции в компании на ранен етап от тяхното развитие са свързани с високи рискове, достъпът до стандартно банково кредитиране за тях за финансиране на иновативните им зелени идеи е силно ограничен. Затова привличането на рисков капитал, т.е. на инвеститори, които да вложат средства в такива компании при поемането на висок риск, представлява добро работещо решение за тяхното развитие на пазара.

ИНДЕКС НА БИОРАЗНООБРАЗИЕТО И ЕКОСИСТЕМНИТЕ УСЛУГИ/Biodiversity and ecosystem services (BES) index

В индекса са агрегирани десетте екосистемни услуги, релевантни за застрахователния сектор. . Индексът също предоставя визуализация на състоянието на екосистемните услуги за всеки квадратен километър на земята. Така се създава представа за изоставащите и регионите, които са напреднали в тази област.

Тъй като балансите на компаниите в различни части на света са изложени по различен начин на свързани с природата рискове, в зависимост от ресурсите на всяка компания, както и от наличността на данни и информация, те могат да извършат анализ на риска на регионално, национално и местно ниво. Така се получава задълбочено разбиране на ландшафта и

загубата на природа както и на потенциални рискове и въздействия, произтичащи от такава загуба.

Подобни цели като този индекс може да постига и **Инициативата за пространствено финансиране/ Spatial Finance Initiative.**

ИНИЦИАТИВА „КИСЛОРОД“/Oxygen

През март 2022 г. Българска фондова борса в партньорство с водеща европейска технологична компания стартираха инициативата. Тя е първа по рода си в България и дава възможност на българските компании да измерват и отчитат своето екологично, социално и корпоративно въздействие, като получат оценка на техния въглероден отпечатък, както и на други индикатори, свързани с ESG.

Използва научно базираната SaaS платформа, чрез която компаниите могат да оценят въздействието на бизнеса си върху околната среда с въвеждане на данни и бързата им обработката в няколко лесни стъпки, на български език. Платформата съдържа електронен въпросник с над 200 въпроса, структурирани в няколко секции: околна среда, корпоративно управление, социални въпроси и заетост, защита правата на човека, антикорупция и калкулатор за въглеродния отпечатък на компанията, който е едно от най-големите предимства на платформата.

Платформата съдържа възможността да генерира ESG отчет, който специално за публичните компании съответства на Нефинансовата декларация, която е разработена, съгласно

европейското и българското законодателство и включва наложилите се в световната практика ESG показатели. Генерираната декларация съдържа количествена и качествена информация структурирана текстово и графично. Това улеснява максимално публичните компании, особено в годишния отчетен период.

ИНИЦИАТИВА ЗА КЛИМАТИЧНИ ОБЛИГАЦИИ/Climate Bond Initiative (CBI)

Международна организация, създадена да мобилизира капитал на глобално равнище, който да се използва за реализиране на действия в областта на климата. Разработва стандарт за **климатични облигации** и схема за сертифициране, ангажира се с климатични политики и проучвания на пазара. CBI създава мрежа от партньорски организации, като ги насърчава да финансират и да съдействат за прилагане и развитие на климатичните политики.

ИНИЦИАТИВА ЗА ПРОСТРАНСТВЕНО ФИНАНСИРАНЕ/Spatial Finance Initiative

Инициативата е част от Британския център за екологични финанси и инвестиции, създадена за да включи

геопространствените фактори при вземането на финансови решения в световен мащаб. Създаден е от Института Алън Тюринг, Satellite Applications Catapult и Oxford Sustainable Finance Group, за да обедини изследователските възможности в космоса, науката за данни и финансовите услуги и да ги направи по-големи от сбора на техните части.

Тази мисия се постига чрез три взаимосвързани дейности:

- Създаване на отворени бази данни на ниво актив
- Повишаване на уменията и изграждане на капацитет
- Насърчаване на приложно мултидисциплинарно сътрудничество и изследвания

Един от най-важните проекти на инициативата е създаването на GEOASSET DATABASES.

ИНТЕГРИРАНИ МОДЕЛИ ЗА ОЦЕНКА (ИМО)/Integrated Assessment Models (IAMs) and Energy-Environment-Economy (E3) models

Имат за цел да осигуряват информация, релевантна за политиките в областта на устойчивото развитие, относно тенденциите в глобалната промяна на околната среда и обществото чрез предоставяне на количествено описание на ключови процеси в човешките и земните системи и ресурси, които поддържат живота, и техните взаимодействия. Моделирането е интегрирано, т.е. използва се информация от много научни дисциплини и се описва както човешката, така и природната система.

Терминът „оценка“ се отнася до фокусиране върху генерирането на полезна информация за вземане на решения, дори в случай на голяма несигурност. Те се прилагат успешно в подкрепа на политиката в областта на климата (предвиждане за бъдещите емисии на парникови газове и възможности за смекчаване на негативните им ефекти), както и в няколко оценки на околната среда (например Оценката на екосистемите на хилядолетието Millenium Ecosystem Assessment, 2005)).

Консорциумът за интегрирана оценка (IAMC) е организация от научноизследователски институции, която се стреми към научно разбиране на въпроси, свързани с моделирането и /анализа на интегрираната оценка.

ИНОВАЦИОНЕН ФОНД (ФОНД ЗА ИНОВАЦИИ НА ЕС)/ Innovation Fund

Една от най-големите финансови институции в света, създадена от Европейския съюз за финансиране на иновациите в нисковъглеродните технологии. Фокусира се върху финансиране в следните области:

- иновативни нисковъглеродни технологии и процеси в енергоемките индустрии (стомана, цимент, стъкло, химикали, хартия и др.), включително такива, заместващи въглеродно интензивните индустрии;
- улавяне и използване на въглерод в основни продукти (CCU);

- изграждане и експлоатация на улавяне и съхранение на въглерод (CCS);
- иновативно производство на възобновяема енергия;
- съхраняване на енергия.

Фондът формира ресурсите си от приходи от търгове на квоти за емисии от Схемата за търговия с емисии на Европейския съюз (ЕСТЕ). Кандидатстването за финансиране се извършва чрез портала:

ИНФРАСТРУКТУРНИ ИНВЕСТИЦИОННИ ТРЪСТОВЕ/ Infrastructure Investment Trusts (INVITs)

Колективна инвестиционна схема, подобна на взаимен фонд, която позволява пряко инвестиране от индивидуални и институционални инвеститори в инфраструктурни проекти. Инвестициите носят доход на инвеститорите. Връзката на инфраструктурните инвестиционни тръстове със зеления преход е в това, че те обхващат сектори, чувствителни към климата – инвестициите в развитието и в поддръжката на основни системи, съоръжения и структури, които оказват подкрепа на икономическите и социалните дейности (например транспорт, енергетика, осигуряване на вода и канализация, телекомуникации и социалната инфраструктура и др.).

К

КВОТА

Правата на дадена държава, както и на юридическо лице, да изпуска определено количество парникови газове в атмосферата. В европейския контекст квотите са част от **Европейската система за търговия с емисии**. Те могат да бъдат прехвърляни между различни емитенти, където се извършват дейности, обхванати от законодателството (например авиокомпани и други участници на пазара в ЕС, както и на държави извън него, в които тези квоти се признават). Прилагането на квоти е част от въглеродното отчитане – измерването на обема парникови газове, емитирани от определен субект или процес за определен период от време. Използва се от много държави, корпорации и физически лица за изчисляване на въглеродния отпечатък.

Квотите в ЕС са валидни за неопределено време, ако са издадени след 1 януари 2013 г. От 2021 г. 57% от квотите са пуснати на търг.

КОНФЕРЕНЦИЯ НА ООН ЗА ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА/COP

Международен орган, който извършва преглед, упражнява мониторинг и взема решения относно прилагането на **Рамковата конвенция на ООН по изменение на климата**. Участват 197 страни и територии, които са подписали **Рамковата конвенция на ООН по изменение на климата**. Провежда ежегодни заседания от 1995 г. Към края на 2022 г. са проведени общо 27 заседания, в които участват лидерите на държавите – членки на ООН.

CLIMATE-ADAPT

Европейска платформа с информация и анализи за адаптиране към климатичните промени, която стартира през март 2012 г. като партньорство между Генерална дирекция „Действия по климата“ на Европейската комисия и Европейската агенция по околна среда (ЕАОС).

Информира за адаптацията на ниво ЕС и насочва потребителите към различни други източници на знания в тази област в Европа. Платформата е с отворен достъп и в нея могат да се споделят аналитични материали, успешни практики и политики, данни, както и издания, свързани с адаптацията към климатичните промени.

КЛИМАТИЧНИ ОБЛИГАЦИИ/Climate Bonds

Финансови инструменти с фиксиран доход, които се издават с цел набиране на капитал за финансиране на решения и дейности за смекчаване на негативните ефекти от изменението на климата и за адаптация към него. Могат да се използват например за финансиране на проекти за намаляване на емисиите на парникови газове, за чиста енергия, за енергийна ефективност или за проекти за приспособяване към климатичните промени (изграждане на защита срещу наводнения, адаптиране на морската флора и фауна към затоплящите се океански води, залесяване, въвеждане на методи за отглеждане на устойчиви растения в селското стопанство и др.). Климатичните

облигации се емитират от правителства, финансови институции, както и от различни корпорации.

Зелените облигации имат по-широк обхват и по-разнообразни характеристики от климатичните облигации.

КЛИМАТИЧНИ ПРОМЕНИ (Climate Change)

Трайни изменения на метеорологичните условия вследствие на повишаването на средногодишните температури на атмосферата и океаните в света с над 1,5 градуса по Целзий спрямо предииндустриалните равнища (т. нар. глобално затопляне). Това води до редица комплексни изменения в динамиката на сезоните – удължаване, изместване, изчезване, както и до други явления с крайно неблагоприятни ефекти върху екосистемите и върху човека (засушавания, наводнения, развитие на вредни микроорганизми и др.). Тези ефекти предизвикват появата на множество рискове като ограничаване на достъпа до питейна вода (поради засушаването), зачестяване на природните бедствия (наводнения, земетресения), проблеми с изхранването на обитателите на планетата (хора и животни) и т.н. В резултат от променящите се условия на околната среда все повече хора са принудени да търсят нови местообитания, т.е. появява се т.нар. климатична миграция.

КЛЮЧОВИ ПОКАЗАТЕЛИ ЗА РЕЗУЛТАТИТЕ (КПР)/Key performance indicators (KPI)

В широкия смисъл това е количествено измерим показател за ефективност, използван за проследяване на напредъка към конкретна цел на организации. Наблюдението на КПР служи на организациите да идентифицират силни и слаби страни, да вземат аргументирани решения, базирани на данни за тях, и да предприемат действия за оптимизиране на ефективността си. В ЕС КПР са дефинирани в различни области.

В контекста на зеления преход са разработени ключови показатели за резултатите за нефинансови и за финансови предприятия. Те представляват индикатори, които се използват за оценка на рисковете за отделните инвестиции и експозиции, която оценка се извършва на основата на това каква част от тях са съобразени с Европейския **Регламент за таксономия** и са предназначени за устойчиви икономически дейности. За нефинансовите дружества има по същество три КПР:

1. **Оборот:** Показва дела на оборота, получен от продукти или услуги, съобразени с **Регламента за таксономията**. Той измерва оборота, генериран от продукти или услуги, които отговарят на критериите за екологична устойчивост спрямо общия оборот на компанията. Изчислява се, както следва: Приход или оборот, получени от продукти или услуги, съответстващи на таксономията / Общи приходи или оборот.
2. **Капиталови разходи (CapEx):** Показва съотношението на капиталовите разходи на дейности, съобразени с таксономията. Той измерва общата сума на инвестициите в материални и нематериални активи през финансовата година преди обезценка, амортизация и всякакви повторни измервания, свързани с таксономично допустимите дейности. Изчислява се по следния начин: CapEx на дейности, съобразени с таксономията / Общи капиталови разходи.
3. **Оперативни разходи (OpEx):** Показва съотношението на оперативните разходи, свързани с дейности, които са съобразени с таксономията. OpEx, използван в таксономията, се различава от това, което повечето компании използват във финансовите си отчети. Има за цел да обхване некапитализирани разходи (т.е. тези, които не са обхванати от CapEx), свързани с инвестиции в активи и

процеси. OpEx е категория разходи, която „допълва“ CapEx по отношение на инвестициите и заедно с CapEx дава индикация за стратегията на компанията за поддържане или подобряване на ефективността и устойчивостта на околната среда. Изчислява се, както следва: OpEx на дейности, съобразени с таксономията / Общ OpEx.

За финансовите предприятия КПП са основно два: **съотношение на зелени активи (green asset ratio)** и **съотношение на зелени инвестиции**, като всеки от тях се изчислява като запас и като поток.

КЛЮЧОВИ РИСКОВИ ИНДИКАТОРИ (КРИ)/Key risk indicators (KRI)

В широк смисъл служат за измерване на възможността комбинираната вероятност от дадено събитие и последиците от него да надвишат апетита за риск на организацията и да имат дълбоко отрицателно въздействие върху способността ѝ да бъде успешна. КРИ играят важна роля в програмите за управление на риска на предприятието. Разработват се във връзка с хората, процесите, технологиите, съоръженията и други елементи на организацията, критични за нейните операции. КРИ също имат бенчмаркови/целеви стойности, спрямо които се оценява представянето на организацията/бизнеса.

Своеобразна форма на КРИ е комплексът от свързаните с климата статистически индикатори, разработени от Европейската централна банка (Climate-related statistical indicators).

КРЪГОВА ИКОНОМИКА

Според европейския **Регламент за таксономията** кръговата икономика представлява икономическа система, при която се поддържа запазването на стойността на продуктите, материалите и другите ресурси в икономиката за възможно най-дълъг период от време, като се подобрява ефективното им използване в производството и потреблението. По този начин се намалява въздействието от тяхната употреба върху околната среда, а отпадъците и изпускането на опасни химични вещества и смеси в почвите, водите и въздуха на всички етапи от техния жизнения цикъл се свеждат до минимум (включително чрез прилагането на йерархия при управлението на отпадъците).

М

МЕХАНИЗЪМ ЗА ЗАЕМИ ЗА ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР/Public Sector Loan Facility

Това е третият стълб на **Механизма за справедлив преход**, който подкрепя справедлив преход към неутрална по отношение на климата икономика. В него се съчетават безвъзмездни средства на стойност 1,5 млрд. евро, финансирани от бюджета на ЕС, и заеми на стойност 10 млрд. евро от Европейската инвестиционна банка, за да се мобилизират публични инвестиции в размер на 18,5 млрд. евро. Средствата по механизма се предоставят от 2022 г.

МЕХАНИЗЪМ ЗА СВЪРЗВАНЕ НА ЕВРОПА/Connecting Europe Facility (CEF)

Механизмът за свързване на Европа е ключов инструмент, създаден през 2014 г., който насърчава изграждането на обща европейска инфраструктура. Включва три сектора: транспорт, енергетика и дигитален сектор. Целта е да се модернизира транспортната, цифровата и енергийната системи и да се засили взаимосвързаността на страните в ЕС. Разполага с 33,7 млрд евро (за транспорт 25,8 млрд. евро, за енергетика 5.8 млрд. евро и за цифрови услуги 2.1 млрд. евро) от бюджета на ЕС за периода 2021-2027 г. Най-малко 60% от средствата ще бъдат вложени в проекти, свързани с постигането на екологичните цели на ЕС, а 15% от средствата за енергетика ще се разделят за развитие на възобновяемите източници на енергия. Допустими за финансиране са проекти в три вида транспортна инфраструктура – железопътна, шосейна и речна, както и презгранични проекти за използване на възобновяеми източници на енергия и намаляване на парниковите газове в енергетиката. Механизмът финансира и цифровата трансформация включително проекти, които разширяват покритието на домакинствата, тъй като тези проекти спомагат за преодоляване на икономически и териториални разделения. Чрез механизма се финансират и проекти за електронно правосъдие, електронно здравеопазване и киберсигурност.

МЕХАНИЗЪМ ЗА СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД/JUST TRANSITION MECHANISM

Механизмът е създаден от ЕС, за да осигури финансово прехода към въглеродно неутрална икономика, по начин, по който няма да има ощетени от мащабните промени, свързани с прехода. Механизмът включва мобилизиране на около 55 млрд. евро за периода от 2021 до 2027 година. Средствата се предоставят на най-засегнатите от прехода региони.

Състои се от три стълба:

Фонд за справедлив преход;

Схема за справедлив преход по линия на InvestEU;

Нов механизъм за отпускане на заеми в публичния сектор.

МИТИГАЦИЯ (СМЕКЧАВАНЕ) НА КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ

Действие за ограничаване на изменението на климата чрез намаляване на емисиите на парникови газове или премахване на тези газове от атмосферата. Според европейския **Регламент за таксономията** това е задържане на покачването на средната температура в световен мащаб значително под 2°C и продължаване на усилията за ограничаването му до 1,5 °C спрямо нивата от прединдустриалния период, както е предвидено в **Парижкото споразумение**. Смикчаването на климатичните промени е инструмент за намаляване или ограничаване на емисиите на парникови газове и е свързано основно със свиване на енергопотреблението, подобряване на енергийната ефективност, преминаване към горива с ниски нива на емисиите на въглероден диоксид и увеличаване на възобновяемите източници.

Във Фискалният Монитор за 2019 г. Международният валутен фонд (МВФ) отбелязва, че „фискалните политики са ключов инструмент за смекчаване на изменението на климата“ и че „по-високата цена на въглеродните емисии е най-мощният и ефикасен начин за това. Това дава стимул на хората и бизнеса да намерят варианти за пестене на енергия и за преминаване към по-екологични източници“.

МОДЕРНИЗАЦИОНЕН ФОНД/Modernisation Fund

Създаден е от Европейския съюз, за да подкрепи финансово енергийния преход в 10 държави членки, чийто брутен вътрешен продукт на човек от населението по пазарни цени през 2013 г. е под 60% от средния за ЕС, така че те да постигнат енергийните цели на Съюза до 2030 г. и да подобрят енергийната ефективност на националните си системи. Фондът работи в партньорство между държавите бенефициенти, от една страна, и Европейската комисия и Европейската инвестиционна банка, от друга. Фондът е част от инвестиционния план на **зелената сделка** и разполага с около 650 млн. евро. Формира 2% от постъпленията от търговете за квоти за емисии от схемата на ЕС за търговия с емисии 2021 – 2030 г. (**Системата за търговия с емисии на ЕС (EU ETS)**). Към тези суми се добавят и доброволни вноски от пет държави членки – Хърватия, Чехия, Литва, Румъния и Словакия.

Финансират се проекти в 5 области: възобновяеми източници на енергия, енергийна ефективност, съхранение на енергия, енергийни мрежи, преход във въглеродно интензивни региони. Извън тези приоритетни области Фондът може да финансира до 70% от стойността на проектите. Направено е изключение за България и Румъния, където могат да се финансират и инвестиции, свързани с изкопаеми горива, само ако те са за централно отопление. Проектите се подават само от държавите членки.

МРЕЖА ЗА ЗЕЛЕНА ФИНАНСОВА СИСТЕМА/Network for Greening the Financial System (NGFS)

Създадена е през декември 2017 г. по време на срещата „Една планета“ в Париж, когато осем централни банки се обединяват около идеята за координирани действия в областта на зеления преход. В нея участват централни банки и регулаторни органи, както и наблюдатели. Целта на мрежата е да подпомогне укрепването на глобалния отговор, необходим за постигане на целите на **Парижкото споразумение за климата** и за засилване на ролята на финансовата система за управление на рисковете и за мобилизиране на капитал за зелени и нисковъглеродни инвестиции в по-широкия контекст на екологично **устойчиво развитие**. За тази цел NGFS определя и популяризира най-добрите практики, които да се прилагат в рамките на и извън членовете ѝ, и провежда или възлага аналитична работа, засягаща зелените финанси. В рамките на мрежата е разработено **Табло с индикатори за увеличаване на зеленото финансиране**.

Н

НИСКОВЪГЛЕРОДНА ИКОНОМИКА/Low Carbon Economy

Понятието се среща и като „декарбонизирана икономика“ и няма точно определение, доколкото декарбонизирането е процес на намаляването на въглеродните емисии и зависи от целите, които си поставя всяка страна – до каква степен да бъдат намаление емисиите. Плановите за декарбонизация на страните включват мерките, които се предприемат за намаляване на въглеродните емисии, като се включват както мерки за намаляване на емисиите така и такива за отнемане на въглероден диоксид.

По-амбициозните цели на декарбонизация се свързват с термина „нисковъглеродна икономика“. Това е постигането на

целта за т.нар. „икономика на нетни нулеви емисии“, което се дефинира по различен начин в зависимост от амбицията на съответната държава. Нетната нула означава, че всички създадени въглеродни емисии се балансират (нетират) чрез отнемане на същото количество от атмосферата. Достига се до нетната нула, когато количеството въглеродни емисии, което човешката дейност добавя в атмосферата, не е повече от отнетото количество.

Европейският съюз си поставя за цел да достигне нулеви нетни емисии на парникови газове до 2055 г. Тази цел е в основата на Европейския зелен пакт и е в съответствие с ангажмента на ЕС за глобални действия в областта на климата съгласно Парижкото споразумение.

В Националния план за възстановяване и устойчивост са предвидени мерки и проекти в компонент „2.Б.1 Нисковъглеродна икономика“. Целта на този компонент е да се намали въглеродния отпечатък в икономиката като се финансират проекти за повишаване на енергийната ефективност на сградите – жилищни, обществени и бизнес. В този компонент се включват и мерките за подкрепа на възобновяемите източници на енергия.

НИСКОВЪГЛЕРОДЕН УСТОЙЧИВ НА КЛИМАТА ПОДХОД/Low Carbon Climate Resilient (LCR)

Подход, използван за координиране и оценяване на политиките за **адаптация** и **митигация (смекчаване)** на климатичните промени. Най-често се илюстрира с диаграма под формата на квадрант, който показва ползите от интегрирането на адаптацията и митигацията. Прилага се в планирането и в процеса на вземане на решения. Разработени са и наръчници за планиране на дейностите на ниво компания, община и публични политики. По този начин се ограничава възможността за възникване на противоречащи си ефекти от предприеманите действия.

О

ОБЛИГАЦИИ ЗА ФИНАНСИРАНЕ НА ПРЕХОДА/Transition Bonds

Дългови инструменти с фиксиран доход, постъпленията от които се използват за реструктуриране на производства или дейности с цел намаляване на вредното въздействие на изменението на климата върху околната среда и/или за ограничаване на въглеродните емисии. Те обаче не попадат в категорията зелени проекти. От емитента се изисква да се ангажира с преход към по-устойчиви бизнес практики, които имат определена роля за декарбонизирането, например включват: съхранение на въглерод, реструктуриране на въглищни центрове и на инсталации за рециклиране на продукти и др. Тези облигации се емитират обикновено от предприятия от силно замърсяващи сектори като минна индустрия, производство на стомана, цимент, авиация и морски превози.

П

ПАРИЖКО СПОРАЗУМЕНИЕ ОТНОСНО ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА

Първото всеобщо правно задължително световно споразумение за климата. То се основава на идеите и на принципите на **Рамковата конвенция на ООН по изменение на климата (UNFCCC)**. Страните по Парижкото споразумение са и страни по UNFCCC. Подписано е на 22 април 2016 г. от 195 държави и е ратифицирано от Европейския съюз на 5 октомври същата година.

Според чл. 2 на Споразумението то има за цел чрез подобряването на прилагането на Конвенцията, включително нейната цел, да укрепва глобалния отговор на заплахата от изменението на климата в контекста на устойчивото развитие и усилията за премахване на бедността чрез:

А. задържане на покачването на средната температура в световен мащаб до значително под 2°C спрямо нивата от прединдустриалния период и полагане на по-нататъшни усилия за ограничаване на покачването ѝ до 1,5°C спрямо тези нива, като се признава, че това ще доведе до сериозно намаляване на рисковете от и на въздействието на изменението на климата

Б. Повишаване на способността за адаптиране към неблагоприятните последици от изменението на климата, увеличаване на устойчивостта спрямо изменението на климата и насърчаване на развитие при ниски емисии на парникови газове по начин, който не застрашава производството на храни и

В. Привеждане на капиталовите потоци в съответствие с целта за постигане на ниски емисии на парникови газове и на устойчиво на климатичните изменения развитие

ПАРНИКОВИ ГАЗОВЕ/Greenhouse Gases

Според европейския **Регламент за таксономията** парниковите газове са тези, изброени в Приложение I към Регламент (ЕС) № 525/2013 на Европейския парламент и на Съвета: въглероден диоксид (CO₂), метан, (CH₄), диазотен оксид (N₂O),

серен хексафлуорид (SF₆), азотен трифлуорид (NF₃), хидрофлуоровъглероди (HFC), перфлуоровъглероди (PFC).

ПЛАТФОРМА ЗА ФИНАНСИРАНЕ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ

Консултативен орган, създаден в съответствие с чл. 20 от **Регламента за таксономията**. В него участват представители на редица европейски и международни органи: Европейската агенция за околна среда; Европейската инвестиционна банка и Европейския инвестиционен фонд; Агенцията на Европейския съюз за основните права и др. Включени са както експерти, така и участници на финансовите и на нефинансовите пазари и стопански сектори, а също и представители на академичните среди. Платформата е източник на информация относно техническите критерии за проверка на ефектите на стопанските дейности върху климата. Ще съдейства и за актуализация и приспособяване на самата таксономия към пазарните реалности и към мониторинга на капиталовите потоци. Консултирането през платформата обхваща използването на таксономията на ЕС и по-широката рамка за устойчиво финансиране.

ПРИНЦИП ЗА НЕНАНАСЯНЕ НА ЗНАЧИТЕЛНИ ВРЕДИ (Do no Significant Harm – DNSH, Principle)

В Европейския съюз принципът е въведен с Регламент (ЕС) 2019/2088 на Европейския парламент и на Съвета от 27 ноември 2019 г. относно оповестяването на информация във връзка с устойчивостта в сектора на финансовите услуги. Съдържанието на термина е дефинирано в „Известие на Комисията относно технически насоки за прилагането на принципа за „ненанасяне на значителни вреди“ съгласно Регламента за Механизма за възстановяване и устойчивост 2021/С 58/01“ (**Регламента за таксономията**), в който се изисква да се взема предвид въздействието върху околната среда на всяка икономическа дейност и на предоставяните от нея продукти и услуги през целия им жизнен цикъл.

„Значителна вреда“ за шестте екологични цели, обхванати от **Регламента за таксономията**, е налице, когато:

1. води до значителни емисии на парникови газове;
2. повишава неблагоприятното въздействие върху съществуващите и очакваните в бъдеще климатични условия, върху самата дейност или върху хората, природата или активите;
3. влошава доброто екологично състояние или добрия екологичен потенциал на водните обекти, включително на повърхностните, на подземните води или на морските води;
4. дадена дейност нанася значителни вреди на кръговата икономика, включително предотвратяването на образуването на отпадъци и рециклирането; когато води до значителна неефективност при използването на материали или при прякото или непряко използване на природни ресурси; или когато в резултат от нея е налице значително увеличаване на генерирането, изгарянето или

обезвреждането на отпадъци; или когато дългосрочното обезвреждане на отпадъци може значително и трайно да навреди на околната среда;

5. дадена дейност нанася значителни вреди на предотвратяването и контрола на замърсяването или когато предизвиква значително увеличаване на емисиите на замърсители във въздуха, водите или почвата;
6. дадена дейност нанася значителни вреди на опазването и възстановяването на биологичното разнообразие и екосистемите или когато нанася значителни вреди на доброто състояние и устойчивостта на екосистемите или влошава природозащитния статус на местообитанията и видовете, включително на тези, които са от интерес за Съюза.

Спазването на принципа за ненанасяне на значителни вреди е предварително условие за одобряването на националните планове за възстановяване и устойчивост от Европейската комисия и от Съвета.

ПРИНЦИПИ НА ЕКВАТОРА (ЕП)/Equator Principles

Доброволно обединение на банки предимно с глобално значение, достигнали през 2002 г. до консенсус относно необходимостта от създаването на рамкови критерии за управление на екологичния и на социалния риск в проектното финансиране, които да бъдат приложими за всички индустрии по целия свят. Разработват се „Политики по отношение на опазване на околната среда и обществото“, „Стандарти за изпълнение“ и „Критерии за категоризация на рисковете“. ЕП се прилагат глобално, за всички индустриални сектори и за пет финансови продукта:

1. консултантски услуги по проектно финансиране;
2. проектно финансиране;

3. корпоративни заеми, свързани с проекти;
4. мостови заеми и
5. рефинансиране, свързано с проекти, и финансиране на придобиване, свързано с проекти.

Дефинирани са подробни прагове и критерии за прилагане. През 2003 г. „принципите на Екватора“ са приети първоначално от девет световни финансови институции – ABN AMRO Bank, N.V., Barclays plc, Citi, Crédit Lyonnais, Credit Suisse First Boston, HVB Group, Rabobank Group, The Royal Bank of Scotland, WestLB AG и Westpac Banking Corporation. През 2023 г. финансовите институции, които се подчиняват на тези принципи са 139 от 39 страни. По оценки на Международната финансова корпорация те обхващат над 90% от проектното финансиране в развиващите се пазари.

ПРИНЦИПИ НА ЗЕЛЕНИТЕ ОБЛИГАЦИИ/Green Bond Principles (GBP)

Приети са от Международната асоциация на капиталовия пазар (International Capital Market Association, ICMA). Целта е с тяхна помощ да се насърчат прозрачността и почтеността в развитието на пазара на зелени облигации чрез дефиниране на изисквания за емитиране на облигации. Включват четири области:

1. Използване на постъпленията;
2. Процес на оценка и подбор на проекти;
3. Управление на постъпленията;

4. Докладване.

Принципите са доброволни, не са правно обвързващи и изискват емитентите да докладват за това как се използват постъпленията от зелените облигации. Те са насочени както към емитентите, така и към инвеститорите – банки, застрахователи, инвестиционни посредници, агенти по пласиране и др., като помагат да се разберат характеристиките на дадена зелена облигация. GBP подчертават необходимостта от прозрачност, точност и цялост на информацията, която ще бъде разкрита и докладвана от емитентите на заинтересованите страни чрез основни компоненти и ключови препоръки. GBP са актуализирани към юни 2021 г.

ПРИНЦИПИ НА ОТГОВОРНОТО БАНКИРАНЕ/PRB (UN Principles for Responsible Banking)

Доброволно обединение на банки от целия свят в рамките на Финансовата инициатива на Програмата за околна среда към ООН (United Nations Environmental Program Finance Initiative, UNEP FI). Целта на тази организация е да създава и да разпространява добри практики в областта на отговорното банкиране. С над 300 подписали банки, представляващи почти половината от световната банкова индустрия, принципите са най-важната в света устойчива банкова рамка. Чрез тях банките предприемат действия, за да приведат в съответствие своята основна стратегия, вземане на решения, кредитиране и инвестиции с целите на ООН за устойчиво развитие и с

международни споразумения като **Парижкото споразумение за климата**. Принципите за отговорно банкиране включват банковия алианс Net-Zero, който е фокусирана върху климата инициатива на тази глобална рамка.

ПРИНЦИПИ НА ОТГОВОРНОТО ИНВЕСТИРАНЕ/UN Principles for Responsible Investment (PRI)

Инициатива на ООН, целяща създаването на икономически ефективна, устойчива глобална финансова система, която насърчава инвестиции от полза за околната среда и на обществото като цяло. PRI се прилагат за постигането на тази цел, като поощряват коректността и отчетността, доброто управление и сътрудничеството, както и усилията за справяне с пречките пред изграждането на устойчивата финансова система, които се крият в пазарните практики, структури и регулиране.

Броят на организациите, които са приели и следват принципите на отговорното инвестиране непрекъснато се увеличава и към средата на 2023 г. те вече са 5381 с \$121 трилиона активи.

ПРИНЦИП НА СЪЩЕСТВЕННОСТ/Materiality Principle

В счетоводството принципът на същественост означава, че дадена статия/позиция може да бъде пренебрегната, ако нейното нетно въздействие има толкова малко въздействие върху финансовите отчети, че потребителят на отчетите няма да бъде подведен.

В контекста на зеления преход съществеността се преценява като се вземе предвид оценката и решенията на заинтересованите страни, като същевременно се отчита нейното екологично, социално и икономическо измерение. В контекста на ESG отчитането дружествата трябва да прилагат принципа на т. нар. двойна същественост – т.е. да анализират и да оценяват както рисковете за тях, произтичащи от влиянието на ESG факторите, така и въздействието на дружеството върху околната среда, върху обществото и външните заинтересовани страни. Този процес (и последващото му отчитане) позволява на инвеститорите да оценяват по-добре системните и дългосрочните рискове, които неизбежно възникват при такива въздействия.

ПРИРОДЕН (ЕСТЕСТВЕН) КАПИТАЛ/Natural Capital

Термин, установен в изследването и политиките по околната среда. В широк смисъл той разширява икономическото съдържание на понятието „капитал“ и представлява съвкупността от природни екосистеми, която води до поток на ценни за екосистемата материали в бъдеще. Включва минерално-енергийните запаси, разнообразието от растения и животни, както и плодородието на почвата, наличността на прясна вода, качеството на въздуха, поддържането на биогеохимичните цикли (въглерод, азот и др.) и на климатичната стабилност. Сложността на понятието обуславя и трудността при количественото определяне на естествения капитал.

Различни автори предлагат различни подходи, включително с изчисляването на биогеофизична стойност, физическа стойност и др. Развива се и концепцията за деградация на естествения капитал, процес, съпътстващ агресивното нарастване на производствения капитал.

ПРОГРАМА LIFE/LIFE Programme

Създадена е през 1992 г. и е ключов инструмент на ЕС за финансиране на дейности в областта на опазването на околната среда и борбата с климатичните промени. Новият вариант на програмата за периода 2021-2027 г. се състои от две приоритетни оси – околна среда и климатични действия, разпределени в четири подпрограми:

- Природа и биоразнообразие – 2,15 млрд. евро;
- Кръгова икономика и качество на живот – 1,350 млрд. евро;
- Управление и приспособяване към климатичните промени – 0.950 млрд. евро;
- Преход към чиста енергия – 1 млрд. евро.

В програмата е включено и **Публично табло (Public Dashboard)** с информация за отворените програми, по които може да се кандидатства за достъп до подпомагане и финансиране.

ПРОСТРАНСТВЕНИ ФИНАНСИ/ SPATIAL FINANCE

Развитие на теорията на финансите и финансовия анализ. Състои се в интегриране на геопространствени данни и анализ във финансовата теория и практика. Бързото развитие на наблюдението на земята дава възможност за непрекъснато разширяване на съществуващите набори от геопространствени данни. Напредъкът в машинното обучение дава възможност големите масиви от данни (big data) да се обработват в реално време и в

мащаб, което ги прави подходящи за широко използване от финансовите институции. Ефектът се изразява най-вече върху начина, по който рисковете, възможностите и въздействията се измерват и управляват от финансовите институции.

ПУБЛИЧНО ТАБЛО/Public Dashboard

Обединява всички програми на Европейската комисия. Таблото позволява да се намери актуална информация за проектите, поддържани във всяка програма, която е отворена за финансиране.

Р

РАБОТНА ГРУПА ЗА ОПОВЕСТЯВАНЕ НА ФИНАНСОВА ИНФОРМАЦИЯ ВЪВ ВРЪЗКА С КЛИМАТА/Task Force on Climate-Related Financial Disclosures (TCFD)

Създадена е от Г-20 и от Борда за финансова стабилност (FSB) през 2015 г. Има 31 членове и се ръководи се от Майкъл Блумберг. През 2017 г. публикува препоръки, които целят оповестяването на информацията, свързана с климата, да се стандартизира на световно равнище, за да се подпомогнат инвеститорите да вземат информирани решения.

Нараства броят на компаниите, подкрепящи и изпълняващи препоръките на Работната група – към юли 2023 г. те са вече 4000. Като публично декларират своята подкрепа за TCFD и нейните препоръки, тези организации демонстрират, че приемат действия за изграждане на по-устойчива финансова система чрез разкриване на информация, свързана с климата.

РАМКОВА КОНВЕНЦИЯ НА ООН ПО ИЗМЕНЕНИЕ НА КЛИМАТА/United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC).

Международен договор за околната среда, ангажиран с изменението на климата, подписан от 154 държави на Конференцията на ООН по околна среда и развитие, официално

известна като Срещата на върха за Земята, проведена в Рио де Жанейро от 3–14 юни 1992 г.

В нея се признава съществуването на заплаха от увеличение на емисиите от парникови газове в резултат от човешката дейност и се поставя крайната цел да се предприемат мерки за стабилизирането на концентрациите на парникови газове в атмосферата до нива, които ще предотвратят „опасна антропогенна намеса в климатичната система“. Този международен акт полага началото на ангажиментите за ограничаване на парникови газове, като процентът за намаляването се определя с последващи протоколи.

През 1997 г. в Протокола от Киото вече се поставят и конкретни числови изисквания, които обхващат широк кръг сектори. Ангажименти поемат не само развитите страни, но и държавите в преход към пазарна икономика, като към тях се прилагат по-ниски цели на намаляване на емисиите. България ратифицира Протокола от Киото на 17 юли 2002 г. Ангажиментите се отнасят за периода 2008-2012 г. За България това е намаляване на емисиите с 8% през този период в сравнение с базовата 1988 г. Протоколът регламентира намаляване на емисиите от 6 парникови газа: въглероден диоксид (CO₂), метан (CH₄), двуазотен оксид (N₂O), хидрофлуорокарбони (HFC), перфлуорокарбони (PFC) и серен хексафлуорид (SF₆). Протоколът от Киото е ратифициран от 122 държави, създаващи 44,2% от глобалните емисии на парникови газове.

РЕЗЕРВ ЗА СТАБИЛНОСТ НА ПАЗАРА/Market Stability Reserve

Европейската комисия създава резерв за стабилност на пазара (РСП) към СТЕ на ЕС, който започва да функционира през 2018 г. Целта на резерва е да се коригира големият излишък от квоти за емисии, натрупан в СТЕ на ЕС, и да се направи

схемата по-устойчива на дисбаланси между търсенето и предлагането.

Неразпределените квоти преминават директно в РСП от 2020 г., а в рамките на прегледите на СТЕ на ЕС и РСП се вземат предвид аспектите, свързани с изместването на въглеродни емисии и с конкурентоспособността, в т.ч. заетостта и отнасящите се до БВП въпроси.

РИСКОВЕ ЗА ФИНАНСОВАТА СИСТЕМА, СВЪРЗАНИ С ПРЕХОДА КЪМ НИСКОВЪГЛЕРОДНА ИКОНОМИКА/ RISKS TO THE FINANCIAL SYSTEM RELATED TO THE TRANSITION TOWARDS A LOW-CARBON ECONOMY

Преходът към икономика с ниски въглеродни емисии се извършва в условията на значими политически, правни, технологични и пазарни промени. В зависимост от естеството, скоростта и фокуса на тези промени рисковете могат да представляват различни нива на финансов риск и риск за репутацията на държавите и на организациите.

Рисковете, за финансовата система, свързани с прехода към нисковъглеродна икономика, се отнасят до финансови и други загуби, които могат да бъдат резултат (пряко или косвено) от процеса на икономическо реструктуриране, осъществявано в съответствие със зеления преход и с **декарбонизацията**, от увеличаването на изискванията за емисиите и покачването на цените им, от политически рискове и т.н.

„СВЕТЛО ЗЕЛЕНО“/Light Green

В широк контекст терминът се използва по отношение на продукти, услуги, проекти, активи и други, които са свързани с намаляване на негативните процеси върху екологията.

Светлозелените продукти в контекста на **зелените финанси** са продукти, които насърчават екологичните характеристики. Терминологията се отнася до Член 6 от **Регламента за таксономията** и Член 8, параграф 4 от Регламент (ЕС) 2019/2088 на Европейския парламент и на Съвета от 27 ноември 2019 година относно оповестяването на информация във връзка с устойчивостта в сектора на финансовите услуги (текст от значение за ЕИП) SFDR. Светлозелените продукти могат да се използват за инвестиране в широк набор от базови активи, някои от които може сами по себе си да не се квалифицират като устойчиви инвестиции.

Светлозелените продукти имат различна, но слаба степен на амбиция по отношение на устойчивостта.

СДРУЖЕНИЕ „ЦЕНТЪР ЗА УСТОЙЧИВИ ФИНАНСИ И ЕНЕРГЕТИКА“/GREEN FINANCE & ENERGY CENTRE

Българска фондова борса, следвайки мисията за насърчаване на отговорните инвестиции в устойчиво развитие и подобряване на резултатите по отношение на екологично, социално и добро корпоративно управление в България, съвместно с Българска независима енергийна борса са инициатори за създаването на сдружение „Център за устойчиви финанси и енергетика“. Центърът концентрира усилията на бизнеса, държавата

и останалите заинтересовани страни за трансформация на икономиката и за устойчиво развитие на България.

Центърът се утвърждава като think tank по темите за устойчиви финанси и енергетика, и си поставя следните цели:

- Да позиционира темите за устойчивите финанси и енергетика на най-високо ниво сред взимашите решения в бизнеса и в държавата;
- Да бъде обединяващ фактор и да води обществения дебат по темите за устойчиви финанси и енергетика в България;
- Да участва в разработването на политики в областта на устойчивите финанси и енергетиката;
- Да бъде част от европейски и глобални мрежи по темите за устойчиви финанси и енергетика и да представя България в тях;
- Да генерира идеи за разработване на методология за индекс, финансови инструменти, базирани на факторите на устойчивост;
- Да популяризира идеите сред заинтересованите лица и обществеността посредством различни обучения, семинари, дискусии и други инициативи.

Над 40 авторитетни личности и лидери в различни сектори на българската икономика са сред участниците в Green Finance & Energy Centre.

СЕРТИФИКАТ ОТ ЕКОМЕНИДЖМЪНТ И ОДИТ СХЕМА/(Eco-Management and Audit Scheme (EMAS))

Доброволен инструмент, разработен от Европейската комисия през 1995 г. за фирми и организации, целящ да оценява, докладва и подобрява екологичното поведение на участващите в схемата. По този начин те оптимизират вътрешните си процеси, осигуряват си съответствие с регулаторните изисквания и намаляват неблагоприятните екологически последици от дейността си.

Участието в схемата става при изпълнение на насоките на EMAS, които включват: пълно съответствие с екологичното законодателство, регулярно публикуване на екологични данни за дейността и др. Ползите от включването, освен репутационни и регулаторни са и в обмяна на добри практики и съдействие за подобряване на екологичните показатели.

Въпреки че през последните години се създадоха редица неформални екологични управленски системи, сертификатът, издаден от EMAS е първостепенен и с висока стойност. В България регистрацията може да се направи в Министерството на околната среда и водите.

СИНИ ОБЛИГАЦИИ/Blue Bonds

Иновативен нов механизъм за финансиране, който представлява подмножество от зелени облигации и осигурява финансиране за проекти, насочени към устойчиво използване на океана и неговите ресурси, както и към крайбрежния и морския туризъм. Използват се и за финансиране на по-широк набор от

проекти за справяне с въздействието на изменението на климата. Сините облигации се предлагат от субекти в публичния и в частния сектор, но се различават от традиционните по това, че субектите, които ги издават, ги използват за защита и за опазване на морските екосистеми.

СИНЯ ИКОНОМИКА

Набор от икономически дейности, свързани с водните басейни (океани, морета, реки и т.н.), с тяхното опазване от замърсяване и с устойчивото оползотворяване на водните им ресурси. Концепцията за „синя икономика“ е елемент от икономиката за климата, свързана с насърчаване на икономическото и социалното развитие чрез запазване и подобряване на икономическите дейности и на заетостта, като се гарантира екологична и климатична устойчивост на крайбрежните райони и на океаните.

„Синята икономика“ включва разнообразни компоненти, например развитие на установени традиционни океански индустрии като риболов, туризъм и морски транспорт, но също и стимулира нови и нововъзникващи дейности като създаване на офшорни източници на възобновяема енергия (вятърни турбини), запазване на аквакултурите, развитие на морски биотехнологии и на устойчиви добивни дейности на морското и на океанското дъно и т.н.

СМЕСЕНО ФИНАНСИРАНЕ/Blended Finance

Надграждане на партньорства за ефективност във финансирането на климата. Смесеното финансиране е концепцията за използване на капитал от публични или от донорски източници с цел да се намали рискът от транзакции. Това допринася за мобилизиране на частния капитал в инвестиции, за да се осъществяват целенасочени действия срещу промените в климата. Използва се във финансирането на развитието и работи добре по отношение на финансирането на климата, особено в проекти за възобновяема енергия и за смекчаване на последствията от климатичните изменения.

СЪВЕТ ПО СЧЕТОВОДНИ СТАНДАРТИ ЗА УСТОЙЧИВОСТ/SUSTAINABILITY ACCOUNTING STANDARDS BOARD (SASB)

Независима организация с нестопанска цел, която разработва и разпространява набор от специфични за финансовата индустрия показатели за устойчивост. Фокусът ѝ е върху подпомагането на дружествата за по-ефективна комуникация с инвеститорите, предоставяйки стандарти за оповестяване на данните.

През юни 2021 г. SASB и Международният съвет за интегрирано отчитане (IIRC) се сливат в една организация – Фондация за отчитане на стойността (The Value Reporting Foundation). След сливането стандартите на SASB и рамката за отчитане остават два отделни документа, които могат да се ползват като допълнителни инструменти.

Стандартите SASB играят важна роля в първите два стандарта за оповестяване на устойчивост на МСФО: МСФО S1 Общи изисквания за оповестяване, свързано с устойчивост, и МСФО S2 Оповестяване, свързано с климата.

СЪОТНОШЕНИЕ НА ЕКОСЪОБРАЗНИТЕ (ЗЕЛЕНИТЕ) АКТИВИ/Green Asset Ratio

Основен показател в областта на зелената икономика. В европейския правен аспект показва дела на експозициите, съобразени с **Регламента за таксономията**, като процент от общата стойност на активите на банките. За да се оценят кои са тези активи, се използват техническите критерии за проверка, установени към всяка икономическа дейност съгласно **Регламента за таксономията** и делегираните актове към него. Прилага се по отношение на банковите кредити и ценните книжа, като в ЕС изключени от задължителното оповестяване са държавите, международните финансови институции и централните банки. Изчислява се за потоците и за наличностите.

СЪОТНОШЕНИЕ НА ЗЕЛЕНИ ИНВЕСТИЦИИ (СЗИ)/Green Investment Ratio (GIR)

Изразява съотношението на инвестициите, съобразени с **Регламента за таксономията**, в стойността на всички обхванати активи включително пари, управлявани от името на трети страни, както и за тяхна собствена сметка. Това е нов **ключов показател за резултатите (КРИ/КРІ)**, предназначен да осигури стандартна и сравнима мярка за процента от активите, инвестирани в екологично устойчиви проекти.

Използва се по отношение на колективни и индивидуални дейности по управление на портфейл.

СХЕМА ЗА СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД ПО ЛИНИЯ НА ПРОГРАМАТА InvestEU

Един от трите стълба на **Механизъм за справедлив преход**. Схемата за справедлив преход по линия на InvestEU осигурява бюджетна гаранция по програмата в рамките на четирите компонента на политиката (зелен и цифров преход, иновации, социални инвестиции и умения).

Създава се и консултантски център „InvestEU“, който ще действа като централна входна точка за исканията за консултантска подкрепа. Очаква се да бъдат мобилизирани инвестиции в размер на 10 – 15 млрд. евро предимно от частния сектор.

T

ТАБЛО С ИНДИКАТОРИ ЗА УВЕЛИЧАВАНЕ НА ЗЕЛЕНОТО ФИНАНСИРАНЕ/Dashboard on Scaling up Green Finance

Създадено е и се оперира от **Мрежата за зелена финансова система**. В него е включена група от 21 показатели, чиито нива се смятат за целеви/идеални. Те се сравняват с реалните показатели и по такъв начин става ясно доколко националните финансови системи се екологизират. Този подход е динамичен, тъй като дава възможност да се проследят динамиката и прогресът в изпълнението на целите. Някои от данните са на ниво региони, а други на ниво държави. Създаването на това табло следва една вече станала институционална традиция да се използват подобни инструменти за наблюдение и идентифициране на проблеми, каквито са например Таблото с индикатори за макроикономическите дисбаланси, Таблото за системните рискове на ЕССР и др.

ТАБЛО С ИНДИКАТОРИ ЗА КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ/Climate Change Indicators Dashboard

Въведено е и се поддържа от Международния валутен фонд във връзка с инициативата да се запълни празнината от международно сравними данни, отнасящи се до промените в климата. Таблото представлява платформа с данни за климатичните промени за целите на макроикономическия анализ и на анализа на финансовата стабилност. Съдържа показатели в следните области:

- показатели за икономическа активност;
- презгранични индикатори;
- финансови и показатели за риска;
- показатели за климатичните промени.

Целта на тези различни по своя характер панели от данни е да се проследи връзката между икономическата и финансовата дейност и правителствената политика, от една страна, и климатичните промени (и в по-широк смисъл екологичните), от друга. Таблото се актуализира периодично с данни и с нови показатели. Сравнимостта на данните дава възможност за презгранични анализи и сравнения, а също и за дефиниране на международно признати термини и показатели, свързани с промените в климата, със зеления преход и с финансовия сектор.

ТАКСОНОМИЯ НА ЕС ЗА УСТОЙЧИВИ ФИНАНСИ/EU TAXONOMY FOR SUSTAINABLE FINANCE

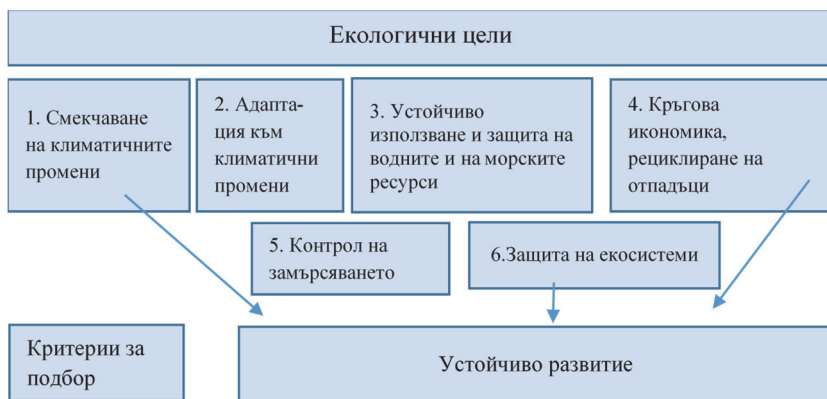
Терминът „таксономия“ (от гръцки: τάξις – „ред, клас“ и νόμος – „закон“) буквално означава правила за класификация (подреждане) на предметите и явленията.

От гледна точка на европейската стратегия за устойчиво финансиране понятието придобива конкретен специфичен смисъл. Таксономията на ЕС за **устойчиви финанси** установява класификация за целия ЕС, за да предостави на инвеститорите и на участниците на финансовите пазари списък с екологично устойчиви икономически дейности. В центъра на правната рамка за зеления преход е оценката на екологично устойчивите инвестиции в съответствие с правилата на таксономията. Те са подробно разписани в Регламент (ЕС) 2020/852 на Европейския парламент и на Съвета от 18 юни 2020 г. за създаване на рамка за улесняване на устойчивите инвестиции и за изменение на Регламент (ЕС) 2019/2088. Този регламент цели да дефинира дали дадена икономическа дейност е екологично устойчива чрез определяне на общи критерии за целия ЕС. Той е свързан също и с оповестяването, доколкото изменя Регламент (ЕС) 2019/2088.

Дефинирането на таксономията има решаващо значение както за банките, така и за инвеститорите и за фирмите. Една от целите на таксономията на ЕС е да се предотврати **„зеленото промиване“**, но за банките тя надхвърля тази цел.

Регламентът за таксономията е изключително важен документ, който помага на банките и на останалите икономически субекти да идентифицират и да окачествяват икономическите дейности по един и същи начин в съответствие с целите за съхранение и възстановяване на околната среда и климата. Той играе голяма роля и при управлението на риска, както и за идентифицирането на това кои кредитни приложения съответстват на целите на климата и на въглеродната неутралност. Очаква се, че въвеждането на изискванията на Регламента на таксономията ще допринесе да се пренасочат финансовите потоци към сектори и бизнеси с позитивен или с неутрален ефект върху околната среда и върху климата.

Цели на таксономията

ТЕМАТИЧНИ ФОНДОВЕ ЗА ДЯЛОВО УЧАСТИЕ/*Thematic Equity Funds: Capital*

Финансират проекти, базирани на инвестиционни стратегии с фокус върху редуцирането на климатичните рискове и разширяването на кръговата икономика. В сравнение с конвенционалните секторни фондове тематичното инвестиране улеснява инвестиционния избор. Такъв вид инвестиране е най-успешно, когато се извършва от инвеститори, имащи ясни цели, свързани със зелената икономика, и силна мотивация за постигането им. Въпреки че в повечето случаи тематичните фондове са концентрирани, разнообразието на зелени инвестиции дава възможност за диверсификация на портфейла в различни сектори.

ТОН ЕКВИВАЛЕНТ НА ВЪГЛЕРОДЕН ДИОКСИД

Един метричен тон въглероден диоксид (CO₂) или количеството от всеки друг парников газ с еквивалентен потенциал, допринасящ за глобалното затопляне.

„ТЪМНО ЗЕЛЕНО“/*Dark Green*

Проекти или дейности с пряк и силен ефект върху намаляването на въглеродните емисии и на вредното им въздействие върху околната среда. Оценяването на един проект като „тъмно зелен“ зависи от техническите критерии. За такива се смятат например проектите за възобновяеми източници на енергия. За разлика от проектите и експозициите, попадащи в обхвата на понятието „светло зелени“, тъмните зелените се отнасят до проекти и експозиции които имат категорично силен ефект върху формирането на зелена икономика.

УСТОЙЧИВИ ОБЛИГАЦИИ/SUSTAINABLE BONDS

Специализиран дългов инструмент с фиксиран доход, постъпленията от който се използват за финансиране или рефинансиране на комбинация от зелени и социални проекти или дейности с положително въздействие върху обществото. Облигациите за устойчивост могат да се смятат за хибридни, тъй като финансират зелени, екологични и социални дейности или проекти, т.е. техните емисии се припокриват с областите на зелените и на социалните облигации. Предлагат се от голям брой емитенти – корпорации, правителства и финансови институции. Повечето устойчиви облигации не са обезпечени и предлагат по-ниска доходност на инвеститорите.

Близки до характера на устойчивите облигации са и т.нар. облигации, свързани с устойчивостта (Sustainability-linked bonds, SLB). Те са инструменти, чиито финансови и/или структурни характеристики могат да варират в зависимост от това дали емитентът постига предварително определени цели за устойчивост. Постъпленията от емитирането не са обвързани със зелени или с устойчиви цели – за разлика от използването на постъпленията от **зелените облигации** или на устойчивите облигации, те могат да се използват и за други общи инвестиционни цели или за покриване на оперативни разходи по текущи дейности на издателя на облигацията. Ако емитентът не постигне предварително посочените цели, той подлежи на санкции. Средствата от тези облигации могат да се използват за всеки проект, при условие че са постигнати конкретни подобрения в устойчивостта, например намаляване на емисиите с определена сума в рамките на предварително зададен краен срок.

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ/Sustainable Development

В широк смисъл това е развитие, което отговаря на нуждите на настоящето, без да компрометира способността на бъдещите поколения да посрещат собствените си нужди (WCED, 1987), и балансира социалните, икономическите и екологичните проблеми. През 1987 г. Световната комисия по околна среда и развитие (WCED), създадена през 1983 г., публикува доклад, озаглавен „Нашето общо бъдеще“. Документът става известен като „Доклад Брундтланд“ на името на председателя на Комисията Гру Харлем Брундтланд. В него са представени ръководни принципи за устойчиво развитие. Докладът посочва, че критичните глобални екологични проблеми са резултат преди всичко от огромната бедност на Юга и неустойчивите модели на потребление и производство на Севера. В академичната литература темата за устойчивото развитие се развива в контекста на различните икономически течения.

През 2001 г. ЕС прие Стратегия за устойчивото развитие, която е актуализирана през 2006 г., в която устойчивото развитие се дефинира като развитие, при което икономическият растеж, социалното сближаване и опазването на околната среда са взаимно свързани и взаимно подкрепящи се. При прегледа на стратегията, който е извършен от Европейската комисия през 2009 г. се отчита напредъка, но и пропуските в реализирането на целите на стратегията.

Устойчивото развитие вече официално е една от дългосрочните цели на Европейския съюз съгласно чл. 3, параграф 3 от Договора за Европейския съюз.

УСТОЙЧИВИ ФИНАНСИ/Sustainable Finance

Терминът се използва за дефиниране на понятието „устойчива финансова система“, което е твърде различно от конвенционалното разбиране за устойчивост на финансовата система

като финансова и икономическа стабилност. Устойчивите финанси формират стойност и пренасят финансови активи по начини, които създават реално благосъстояние и обслужват дългосрочните нужди на приобщаваща, екологична и устойчива икономика.

ФИЗИЧЕСКИ РИСКОВЕ ЗА ФИНАНСОВАТА СИСТЕМА, СВЪРЗАНИ С КЛИМАТА

Възникват при природни бедствия и събития и причиняват икономически и финансови загуби. Те могат да се класифицират съобразно силата им като катастрофални – в случаи на екологични катастрофи, остри – когато възникват в резултат от значителни поражения на околната среда, и такива, които нямат съществен ефект. Друг вид физически рискове са хроничните, при които има постепенна загуба на екосистемата. За да е консистентен подходът при оценката на тези специфични за финансовата система рискове, се изгражда общо разбиране и оценяване на самите климатични промени и тяхната географска специфика. Все още не е създадена единна рамка с показатели за природните явления и техните ефекти върху климата, въпреки че има редица изследвания, свързани с климатичните промени, и карти на материализацията им.

Физическият климатичен риск за финансовата система се отнася до финансовото въздействие както на екстремни метеорологични явления, така и на постепенни промени в климата и на влошаване на околната среда (например наводнения, земетресения, свлачища, екстремно високи температури, замърсяване на водата и на почвата, воден недостиг, намаляване на биологичното разнообразие, обезлесяване и т.н.). Тези

рискове може директно да предизвикат щети за имуществото или да доведат до спад на производителността. Те са неравномерно разпределени между страните и регионите в света.

Съществуват множество класификации и дефиниции на физическите климатични рискове. Международният валутен фонд въвежда „Индекс на риска – INFORM“ като глобална оценка на риска от кризи и бедствия, свързани с климата. Той има три измерения: опасност и излагане, причинени от климата, уязвимост и липса на капацитет за справяне. Данните по държави се представят под формата на карти.

ФИНАНСИРАНЕ НА КЛИМАТА/Climate Financing

Всички форми на финансиране, целящо намаляване на неблагоприятното влияние на човешката дейност върху климатичните промени. Включва осигуряване на ресурси на всички равнища – местно, национално и наднационално, и от всякакви източници – публични, частни, публично-частно партньорство или алтернативни източници. Насочено е към подкрепа на проекти и действия за управление на или за приспособяване към климатичните промени.

ФИНАНСИРАНЕ НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ

Най-общо означава процес, при който при вземането на инвестиционни решения се отчитат екологичните и социалните съображения, което води до повишаване на инвестициите в подългосрочни дейности, свързани с устойчивото развитие.

ФОНД ЗА СПРАВЕДЛИВ ПРЕХОД/Just Transition Fund

Създава се като един от трите стълба от **Механизма за справедлив преход**. Фондът се фокусира върху регионите с най-силно засегнати от прехода към неутрална по отношение на климата икономики. В него се акумулират 17,5 млрд. евро: 7,5 млрд. евро от бюджета на ЕС за периода 2021 – 2027 г. и 10

млрд. евро от външни целеви приходи. Създадена е и възможност за прехвърляне на допълнителни средства от държавите членки от Европейския фонд за регионално развитие и Европейския социален фонд+. Така общо целевата стойност на Фонда се очаква да достигне 30 млрд. евро. Финансирането е насочено основно към: малки и средни предприятия, включително за създаване на нови; подкрепа на иновативни проекти и изследвания; покриване на разходи за възстановяване на околната среда; трансформация на съществуващото въглеродно интензивно оборудване, за да се намалят емисиите. Значителна част от средствата са предназначени за повишаване на квалификацията и за преквалификация на работници, както и за други активни мерки на пазара на труда.

ФОРУМ ЗА УСТОЙЧИВО ЗАСТРАХОВАНЕ/Sustainable Insurance Forum (SIF)

Глобалната мрежа от застрахователни надзорни и регулаторни органи за съвместни действия срещу предизвикателствата на промените в климата, пред които е изправен застрахователният сектор. Създадена е през 2016 г. и в нея участват международни и национални надзорни органи на застрахователния сектор, международни финансови институции, асоциации на застрахователните компании, а също и неправителствени организации, свързани със застраховането. Дейността ѝ включва анализи и изследвания на зависимостта на застрахователния сектор от природата и от климата, обмяна на опит и на добри практики, в т.ч. надзорни. За целите на оценката на рисковете

за сектора Форумът насърчава използването от застрахователите на т.нар. „Изследване на възможностите, рисковете и експозицията на природния капитал (**Exploring Natural Capital Opportunities, Risks and Exposure, ENCORE**)

Ц

ЦЕЛИ НА КЛИМАТИЧНИТЕ ПРОМЕНИ, 2025 г. (Climate Change Targets)

Обявени са от Групата на Световната банка и включват набор от цели, засягащи изменението на климата, за периода 2021-2025 г. За постигането им инвестициите на Групата се удвояват и достигат до около 200 млрд. дол. в подкрепа на страните, които предприемат амбициозни действия в областта на климата със силен акцент върху увеличаване на адаптацията, привличане на финансиране от частния сектор и подкрепа за амбициозни и устойчиви действия на държавите в областта на климата. Тези цели надграждат целите, поставени в Плана за действие по климата от 2016 г. Целите на климатичните промени включват:

1. Увеличаване на прякото финансиране от Групата на Световната банка и задълбочаване на интегрирането на действията в областта на климата в нейната дейност, включително разширяване на скрининга на проекти относно климатичните рискове; разработване на подходящи мерки за смекчаване на риска и прилагане на въглеродна цена „в сянка“ за всички материални инвестиции; разширяване на анализа на промените в климата за всяка страна, където Групата извършва операции и др.

2. Значително увеличаване на ливъриджа на частното финансиране и създаване на пазари за финансови инструменти свързани с намаляване на влиянието върху климата. Групата ще предоставя политическа и консултантска подкрепа за частния сектор, ангажиран с климата, и ще насърчава допълващи публични инвестиции и използването на инструменти за намаляване на риска.
3. Стимулиране на адаптацията, прилагайки широк кръг инструменти, включително застрахователни продукти и инструменти за условно финансиране (contingent financing instruments). Групата ще разработи собствена рейтингова система, с която ще се оценява прогресът към климатично неутрална икономика.
4. Разширяване на системното въздействие на Групата върху държавите, която ще настоява за включването на проблеми, свързани с климата, в националното планиране и стратегическо развитие, в дизайна на публичните инвестиции, бюджетирането, правилата за обществени поръчки и др.
5. Разширяване на дейността на Групата в ключови сектори на икономиките, в т.ч. подкрепа за инфраструктурите за включване на възобновяемите източници на енергия, за съхраняване на енергия и др.

ЦЕЛИ НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ/Sustainable Development Goals

Това са 17-те глобални цели за развитие за всички страни, установени от ООН в рамките на Програмата за устойчиво развитие до 2030 г. Те включват: изкореняване на бедността и глада; осигуряване на здравословен живот и висок жизнен стандарт за всички; осигуряване на приобщаващо, справедливо и качествено образование за всички; постигане на

равенство между половете; гарантиране на основни санитарни условия и на достъп до вода и електричество за всички; осигуряване на условия за достоен труд за всички; изграждане и осигуряване на устойчива инфраструктура, градове и потребление; намаляване на неравенствата в и между държавите; опазване и възстановяване на сухоземните и на водните екосистеми; насърчаване на мира, справедливостта и партньорствата; предприемане на спешни мерки за борба с изменението на климата и неговото въздействие.

FAQ5.1: The United Nations Sustainable Development Goals (SDGs)

The link between sustainable development and limiting global warming to 1.5°C is recognised by the Sustainable Development Goal for climate action (SDG 13)

